

Урысые Федерацием и Президент и Указ

Урысые Федерацием икъэралыгъо тынхэр афэгъэшъошэгъэнхэм ехылаагъ

Егъэджэн ыкIи пIуныгъэ Iофым гъэхъагъэу ащишIыгъэхэм, илъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фырилэу Iоф зеришIэрэм апае щытхъуцIэу «Урысые Федерацием изаслуженнэ кIэлэегъадж» зыфиIорэр Нэгъой Галинэ Георгий ыпхъум — гурыт сэнэхъат гъэсэнэгъэ зыщарагъэгъотырэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Хъ. Андирхъуае ыцIэ зыхъырэ Адыгэ кIэлэегъаджэ колледжыр» зыфиIорэм икIэлэегъаджэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Искусствэм ылъэныкъокIэ гъэхъагъэу илэхэм апае щытхъуцIэу «Урысые Федерацием изаслуженнэ артист» зыфиIорэр Бэрэдж Сыхъатбий Нурбий ыкъом — къэралыгъо учреждениеу «Адыгеим лъапкъ къашъомкIэ и Къэралыгъо академическэ ансамблэу «Налмэсым» балетымкIэ и артист фэгъэшъошэгъэнэу.

Урысые Федерацием и Президентэу Владимир ПУТИН

Москва, Кремль
мэкъуогъум и 29-рэ,
2013-рэ илъэс
N 595

Адыгэ Республикэм и Лышхъхэ и Указ

ЩытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ юрист» зыфиIорэр А.Н. Даурым фэгъэшъошэгъэнхэм ехылаагъ

Хэбзэгъэуцугъэм игъэпытэнкIэ гъэхъагъэу илэхэм апае щытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ юрист» зыфиIорэр Даур Айтэч Нурбий ыкъом — Урысые Федерацием и Следственнэ комитет и Следственнэ гъэорышIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм процессуальнэ уплъэкIунымыкIэ иотдел ипащэ игуадзэ, юстициемкIэ полковникым фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъхэу ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъяупэ,
бэдзэогъум и 8, 2013-рэ илъэс
N 82

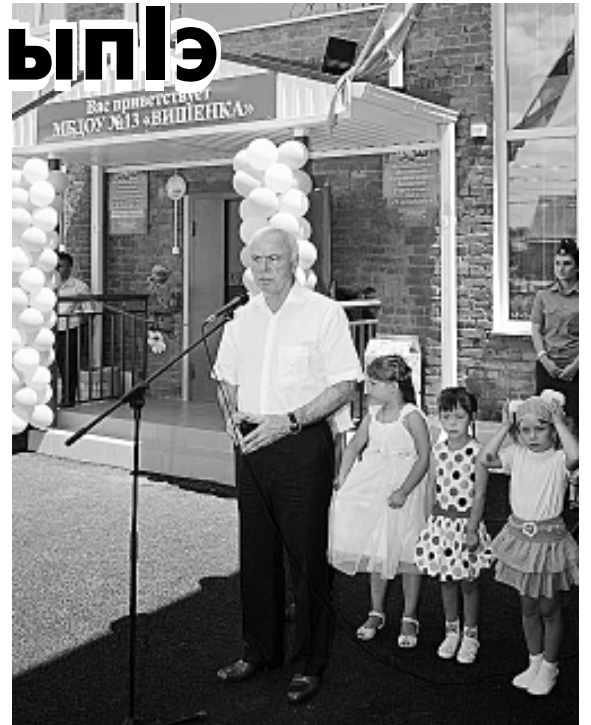
КIэлэцIыкIу IыгъыпIэ кызызIуахыгъ

Тыгъуасэ мэфэкл шIыкIэм тетэу кызызIуахыгъ Тэхутэмыкье районим ит поселкэу Яблоновскэм дашIыжэгъэ кIэлэцIыкIу IыгъыпIэу «Вишенка» зыфиIорэр. А Iофтхъабзэм хэлэжъагъ Адыгэ Республикэм и Лышхъхэу ТхъакIушынэ Аслъан. Ащ игъусагъ Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат.

УблэпIэ еджапIэм иунэ кIэлэцIыкIу IыгъыпIэр кызызIуахыгъ. ИгъэкIотыгъэ гъэцэкIэжыныхэм ауж унэр къэшIэжыгъуай: ыклоцI агъэкIэжыгъ, лъэхъаным диштэрэ псэолъакIэхэр чIагъэуцугъэх, кIэлэцIыкIу купихэу зытэлытагъэ пэпчэ джэгупIэ фыхахыгъ, джэгуальэхэр ащэфыгъэх — пстэум муниципальнэ бюджетым

рэ пстэуми анахъ мэхъанэшхо зилэ хъугъэ-шIэгъэ ин. Ныхэм, сабийхэм якъэ-ухъумэнкIэ къэралыгъо мэхъанэ зилэ пшъэрылэу къэралыгъо пашхэм къагъэ-нафэ, арышъ, тишъолпыр мы гумэкIыгъор дэгъэзы-жыгъэ щыхъунымыкIэ ищы-кIэгъэ пстэури зэшIотэхы ыкIи зэшIотхышт, — кыIуагъ ТхъакIушынэ Аслъан.

Тэхутэмыкье районным гъэсэнэгъэмкIэ игъэорышIапIэ ипащэу Шхъхэлэхъо Налбий кызызIуагъэмкIэ, кIэлэцIыкIу IыгъыпIэ кызызIуахыгъ илъэситIум джыри

кыкIыгъэ сомэ миллион 13 фэдиз апэIуахыгъ.

Муниципальнэ гъэпсыкIэ зилэ «Тэхутэмыкье районим» иадминистрация ипащэу Шхъхэлэхъо Азмэтрэ кIэлэцIыкIу IыгъыпIэм ипащэу ЛIэхъусэжэ Саидэрэ игъусэхэу ТхъакIушынэ Аслъан унэр кыпIыхыгъ, пшъэрышIапIэу оборудованиакIэ зычIагъэуцугъэр, медицинскэ кабинетыр зэригъэлъэгугъэх.

— КIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм якъы-зIуахын — къэралыгъом щыпсэу-

районим шашIынэу рахъухъэ. Чыгухэр агъэнэфэгъахэх, проектхэр хъа-зырых.

Джырэ уахтэм ехъулIэу кIэлэ-цIыкIу IыгъыпIэ щыкIэхэу Тэхутэ-мыкье районимкIэ сабий 450-рэ чэзыум хэт. Ахэм аныбжэ илъэси 3-м нэсы. Зыныбжэ илъэси 7-м нэ-сыхэрэм ялоф зэшIуахыгъах. Ионыгъо мазэм ехъулIэу нэбгырэ мин фэ-дизмэ кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм чIыпIэ ащагъотышт ыкIи чэзыухэр щылэ-жыщтхэп.

АР-м и Лышхъхэу кызызIуахыгъы-гъэмкIэ, кIэлэцIыкIу IыгъыпIэ ежэ-хэрэмкIэ республикэм зэрэпсауу чэ-зыу щымылэжыныным фэшI 2015-рэ илъэсым нэс щагъэцэкIэшт Iофы-гъохэм япрограммэ шIэныгъэмрэ гъэ-сэнэгъэмрэклэ Министерствэм ыгъэ-хъазырыгъ. Ащ ишIуагъэкIэ чIыпIэ мини 8-м ехъу кIэу кызызIуахынэу агъэнафэ.

Мы псэупIэм щагъэуцугъэх цыфхэр зычIэсыщтхэ унэхэу, псэупIэ ком-плексэу лъэхъаным кызыдихыгъэ шапхэхэм адиштэхэрэр. Ахэр зы-шIыгъэр псэолъэшI хъызмэтшIапIэу «КапСтрой» зыфилоу Адыгэ Респу-бликэм и Къэралыгъо Совет — Ха-сэм и депутатэу ДзэлI Аскэр зи-пащэр ары. ПсэупIэ комплексыри ТхъакIушынэ Аслъан зэригъэлъэгугъ, унэхэм язытет зэригъэшIагъ. ДзэлI Аскэр Лышхъхэм кыфилотагъ мыхэм ачIэсыщт цыфхэм псэукIэ амалэу ялэщтхэр непэрэ лъэхъаным ди-штэнхэм псэолъэшIхэр зэрэпылбы-гъэхэр.

ТхъакIушынэ Аслъан фэтэрхэр кы-зепллыхъэхэм, ылъэгъугъэм ыгъэрэ-загъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

Къэралыгъо Думэм и депутат Iукаагъ

Тыгъуасэ АР-м и Лышхъхэу ТхъакIушынэ Аслъан политиче-скэ партией «Единая Россия» зыфиIорэм ыцIэкIэ УФ-м и Къэралыгъо Думэ и депутатэу, бюджетымкIэ Комитетым хэтэу Евгений Федоровым зэлукIэгъу дырилагъ. Ащ хэлэжъа-гъэх АР-м и Премьер-мини-стрэу КъумпIыл Мурат, Парламентым и Тхъаматэу Вла-димир Нарожнэр, экономикэ хэхъоныгъэхэмкIэ ыкIи сатыум-

кIэ министрэу Лыхъэсэ Мах-мудэ ыкIи Къэралыгъо Сове-тым — Хасэм и депутатэу, бюджет-финанс ыкIи хэбзэлэхэ политикэмкIэ комитетым ипа-щэу Мырзэ Джанбэч.

АР-м и Лышхъхэу респуб-ликэм непэ ищылакIэ, экономи-кэм изытет, хэхъоныгъэу аужы-рэ илъэсхэм ашIыгъэхэм кIэ-кIэу депутатыр нэIуасэ афи-шыгъ. Ау нэужым нахыбэу Iофыгъохэр зэшIохыгъэхэ зэ-

рэхъуштыр ары зытегушIа-гъэхэр. Анахъ шхъалэу непэ зыуж итхэр, Къэралыгъо Ду-мэм и депутатэу бюджетым игъэпсын фэгъэзагъэм илэ-пылэгъу зыщыщыкIагъэхэр кы-хагъэщыгъэх.

— Республикэм и бюджет илъэс заулэкIэ узэкIэлэбжымы зэрэхъуштыгъэр миллиарди 5 нылэп, непэ ар 15-м нэдгъэ-сыгъ, хэхъоныгъаби тил, инве-стицией сомэ миллиард 72-м ехъу инвесторхэм кыхалхъэ-гъах, — кыIуагъ ТхъакIушынэ Аслъан депутатым зыфигъазэ-зэ. — Арэу щытми, ахъщэ Iэ-пылэгъоу къатIупшырэм кы-зэрэщыкIагъэм иягъэ кытэ-

кIыгъ, экономикэр зы чIыпIэ кыригъэуцугъ. Цыфхэм ялэ-жъапкIэ анахъ шхъалэхэм ащыщ, ащ хэдгъэхъоным пае Гупчэр кыддэлэн фаеу мэхъу. Республикэм и экономикэ хэ-гъэныгъэ егъэшIыгъэным фэ-гъэлсыгъэ программэ зэфэшъ-хъафыбэу тилэр щылэныгъэм пхырыщыгъэнымкIэ Iэпылэгъу укыитфэхъумэ тшIоигъуагъ.

«Лэгъо-Накъэ» щагъэпсынэу рахъухъэгъэ зекIо кластерым ылъэныкъокIэ Iофыгъоу щылэ-хэри, Адыгэкъалэ зегъэушъом-бгъугъэным фэшI пэрыохъоу къэхъухэрэри зэлукIэгъум кы-щыхагъэщыгъэх. АР-м и Пре-мьер-министрэу КъумпIыл Му-

рат игъэкIотыгъэу Iофхэм язы-тет депутатыр щигъэгъозагъ. Бюджетыр блэкIыгъэ илъэсым процент I5-кIэ къалэтыгъ нахъ мышIэми, ахъщэр зыпэлухъэрэр нахыбэ зэрэхъугъэм кыхэкIы-кIэ, ар зэрымкыгъугъэр кыхи-гъэщыгъ.

Евгений Федоровым Iофыгъо шхъалэу кыхагъэщыгъэхэр ыгъэнэфэгъэх, амалэу илэмкIэ Iэпылэгъу къафэхъунэу, ахэм язэшIохын кIыхъэ-лыхъэ ымы-шIэу ыуж ихъанэу ыкIи тхъамэ-фитIу нахыбэ темышIээ, зэ-шIуихышъугъэ щылэмэ къалы-гъэлэсынэу къариуагъ.

(Тикорр.).

Хэбзэгъэуцугъэр хэти ерэмыукъу

Социальнэ-лофшлэн зэфыщытыклэхэм алъэныкъоклэ дэмыгъэзыжыгъэ кыныгъоу къэ-нэжыи официалнэу мыгъэп-сыгъэ лофшлэн зэфыщытыклэхэр. Хэбзэгъэуцугъэм ыгъэнафэрэп гурылуакъу «мыофициальнэ лофшлэн зэфыщытыклэхэр» зыфэпшоцтыр. А шыклэр къы-зэрыкыу гъэпсыгъэ, сыда плэмэ цыфым лоф ешлэми, кадрэхэм-рэ бухгалтериемрэ ядокумен-тхэм ар къащыгъэлъэгъуагъэп, нэмыклэу къэплон хъумэ, цы-фыр лофшлэным зэрэлухъгъэ лъэлъу тхылъыр тхыгъэу шы-тэп, зэраштагъэм ехыплэгъэ зэзэгъыныгъэр тхыгъэу шытэп, лэжыапклар къызэрэфалытагъэр ыкпэ зэрэратыгъэр ведомо-стым къыщыгъэлъэгъуагъэп. Ащ фэдэ шыклэр цыфым лофшлэн езытырэмклэ фэдэу шыт, сыда плэмэ хэбзэахъхэу ытын фа-ехэр къегъэнэжыых, фонд зэ-фэшъафхэм тынхэр ахыгъа-хъэхэрэп, сабий плупклэ хэб-гъэклэныгъэ ишыклагъэп. Бэ джаш фэдэу зигугъу къэпшыны плъэ-кыштыр.

лофшлэнымклэ хэбзэгъэуцугъэм

гъэм зэригъэнафэрэмклэ, ип-шъэрылхэр гъэцэклэгъэнхэм цыфыр фежыагъэмэ, лофшлэ-нымклэ зэзэгъыныгъэм зэды-клэтхэгъэхэ-зэдыклэмытхагъэ-хэм емылтытыгъэу, цыфыр лофшлэплэм официалнэу аш-тагъэу ары кыкларэр. Цыфым лофшлэн езытырэм ишлэ хэлъэу ыкпэ пшъэрылхэр къыфшыгъэм тетэу ащ лофшлэныр ригъэжыа-гъэмэ, ау тхыгъэ шыклэм тетэу зэзэгъыныгъэ зэдэмышыгъа-гъэмэ, тхыгъэ шыклэм тет зэзэгъыныгъэр мэфэ 3 плалъэм шомыклэу цыфыр зыгъэлажъ-рэм ыгъэхъазырын фэе. Ау мэфыц тешлагъэу ыкпэ лоф-шлэнымклэ зэзэгъыныгъэм клэтхэным фэшл аштагъэм къы-рамытыгъэмэ, ар официалнэу атхынэу зэрамыгъэнэфагъэм егуцэфэгъэн фэе. Арэуцтэу къызыохъулэклэ лофшлэныр къэбгъэуцуныр ыкпэ ащ фэдэ цыфым зэпхыныгъэ дэмышы-ныр нахышлэ. Лофыр ащ зэ-рэтетыр ышлэзэ цыфым лоф-шлэныр къымыгъэуцугъэмэ, зэмыгуцэфэгъахэрэ ыужыклэ ащ къэхъулэнхэ ылъэкыштыр:

лэжыапклар къырамытын е къы-ралогъагъэм нахъ мэклен, мэээ зыгъэпсэфыгъо плалъэр къы-рамытын, къэсымэджагъэмэ, ащ тефэрэ лэжыапклар къырамы-тын, пенсиехэм апае исчет ахъ-цэ имыхан, лофшлэным шъобж хыхыгъэмэ, ащклэ зи къырамы-тын ылъэкыштыр. Арышъ, зэ-рамытыгъэр ышлэзэ лофшлэным лутым фэдэу къыхырэм на-хыб члэнагъэу ышлырэр.

Мы илъэсым лофшлэплэ зэ-фэшъафхэм уплэкълунхэр ащытшыхэзэ, ыпшъэклэ зыцлэ къыщеслауагъэм фэдэ шэпхъэ-уконыгъэ 67-рэ кыхэдгъэщыгъ. Амытхыгъэхэу цыфхэм лоф ашлэщтыгъ. Тэ унашъоу афит-тхыкларэм тегъэлсыкыгъэу, зэкларэ официалнэу лофшлэ-плэхэм ащатхыжыгъэх. Хэб-зэгъэуцугъэр зэраукуагъэм къыхэклэу зэклэ а лофшлэплэхэм япачэхэм тазыр шыклэм те-тэу административнэ пшъэ-дэклэжы ядгъэхыгъ.

Мыщ фэдэуи кыхэклы: цы-фыр лофшлэплэм зыштырэм ифэ-шъошэ тхылъ пстэури егъэхъа-зыры, унашъо кыдегъэклы, лофшлэным зэриштагъэм ехы-плэгъэ зэзэгъыныгъэм цыфыр клэгъатхэ, илэнатлэ ехыплэгъэ инструкциехэм нэлъасэ афашы, лофшлэныр къэухъумэгъэным

фэгъэхыгъэ шапхъэхэм аща-гъэгуазэ, ау а зэпстэур цы-фыр зыгъэлажъэрэм кыфэнэ, зыгорэклэ лофшлэным ехыплэ-гъэ зэнэкъокъу горэ бгъуитлэм азыфагу кытаджэмэ, шыхъа-тэгъоу мыхъунхэм фэшл, ахэм яятлонэрэ экземплархэр ло-фышлэм ратыхэрэп. Шъэф шыклэклэ лофшлэплэм зэрэлутыр цыфым къызышлэрэр мэээ зыгъэпсэфыгъо плалъэ, къызэ-рэсымэджэгъэ плалъэм телъы-тэгъэ лэжыапклэ зырамытклэ е ифэшъошэ тынхэр Пенси-ехэмклэ фондым зэрэлэклэмы-хъэхэрэм ехыплэгъэ тхыгъэ лофшлэплэм кызыкылоклэ ары нылэп. Къыхэклы ушэтын плалъэу кыфагъэнэфагъэр зиухклэ лофшлэплэм зэраштагъэр зы-гъэнэфэрэ тхылъхэр ыужыклэ атхыжыштырэр алозэ аштэхэу. Ау лофшлэнымклэ хэбзэгъэуцугъ-эм зэригъэнафэрэмклэ, ушэ-тын плалъэр лофшлэным зэраш-тагъэм ехыплэгъэ зэзэгъы-ныгъэу зэдашлырэр ары зы-щагъэнафэрэр. Зэзэгъыныгъэ щымылэмэ, ушэтын плалъэри шытэп ылъэкыштыр. Арышъ, ащ фэдэ лъагъэ къэзытырэм цы-хъэ фэмышыныр нахъ тэрэз.

Итхылъхэр амытхыгъэхэу цыфым плалъэ гъэнэфагъэрэ лоф ышлагъэмэ ыкпэ ар атхы-

нэу фэмыехэмэ, лофшлэнымклэ ащ фитыныгъэу илэхэр хы-кумым е лофшлэнымклэ Къэ-ралыгъо инспекцием къащи-ухъумэнхэ ылъэкыштыр. Мыщ дэ-жыым лофыр къэзыушыхъатын зылъэкыштырэр нахыбэу яп-хыплэхэмэ нахъ дэгъу. Ахэр лоф зэрэпшлагъэр занклэу е къэухъагъэу къэзыушыхъаты-рэу шытынхэ фэе. Ахэр на-кладнонхэ, актынхэ, лофшлэплэм удэхъанымклэ Изын кыозы-тырэ тхылъхэу, тхыгъэ шыклэ-клэ пшъэрылхэр къыпфашы-гъэхэр зыгъэнафэхэу, нэмык-хэу шытынхэ алъэкыштыр. Къэ-зыушыхъатыштыр цыфхэр къэб-гъотхэмэ дэгъу. Цыфым лоф-шлэн езытырэм сыдигъоклы имылку кыеухъумэ, мытэрэ-зыныгъэ горэ хэхъухъэмэ илофышлэ ригъэпшыныным фэшл документ зэфэшъафхэр фы-ритхыкыхэу кыхэклы.

Мы къэслауагъэхэм сыда зэ-фэхъысыжыгъэу къафэпшыны плэкыштыр? Ар зы: «ищы-клэгъэ тхылъхэр тэрэзэу мыт-хыгъэхэу лоф сагъэшлэщтыр, сы-зэрэщылэщтыр къэсылэжыштыр» плэзэ шапхъэу къыпфагъэуцугъ-хэрэм уямызэгъымэ нахышлэ.

СИХЪУ Русыет.
лофшлэнымклэ АР-м и Къэ-ралыгъо инспекция ипаш — лофшлэнымклэ Адыгэ Республикэм икъэралыгъо инспектор шъхъал.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ цыфхэм яупчлэхэм джэуапхэр къаретыжыых

Даниленко Валентинэ Иван ыпхъум иупчл:

Къутырэу Грознэм ипсыры-чъаплэ ятлэр самэу шызэты-рихъагъ. Анахъу ар зэплэгъу-плэрэр Побединск къоджэ псэуплэм хэхъэрэ спирт за-водым илэгъо-блэгъу ары. Ащ нэмыклэу тиурамхэри зэрамы-гъэнэфыхэрэм тегъэгумэклы. Псырычъаплэр зэраукуэбзыштыр ахъцэ псэуплэм ибюджет имы-лъэу кытало. Джыри зы ло-фыгъу — псыхъоу Шъхъагуа-щэ инэпкъ пэблагъэу пшахъор къызэрэрахырэм кыхэклэу кы-пэлъу псэуплэхэм псыр къа-клау кыхэклы.

Джэуап: Шъыпкъэ, псыхъоу Шъхъагуащэ ипсырычъаплэ нахъ бгъузэ мэхъу зэпыт мыжъо-пшэхъо зэхэлхэр ащ зэрэ-шызэтырихъэхэрэм кыхэклэу. Ощхышхохэр къещыхъу е нэ-мык! ушъхъагъуклэ псыхъом зыкызылэтыклэ, къутырэу Гроз-нэм, поселкэхэу Победэмрэ Совхознэмрэ псы къаключыныкы шынагъо шылэ мэхъу.

Джыдэдэм зигугъу къэтшы-гъэ лофыгъор зэшлохыгъэным пэе псырычъаплэр нахъ куу ашлынэу, Шъхъагуащэ ипсы-рычъаплэ нахъ зырагъэушъом-бгъунэу рахъухъэ.

Урамхэм ягъэнэфын фэгъэ-хыгъэу мары къэсложтыр: къутырым иурам заулэхэр къэ-гъэнэфыгъэнхэмклэ лофшлэн гъэнэфагъэхэр джыдэдэм агъэ-цэклэгъахэх.

Ащ фэдэ лофыгъор зэегъэ-жыгъуклэ псэуплэм шызэшлуа-хын зэрамыплэкыштыр кыд-гурэлэ. Мы лофыгъор тлэку-тлэкузэ, кыхъащтыр илъэсым кышцегъэжыагъэу зэшлуа-хыштыр.

Къалэу Мыекъуапэ щып-сэурэ Абыдэ Эльмирэ иупчл:

Сэ сабийщ сэлъу, зым сэ-къатныгъэ ил, сишъхъэгъуси апэрэ купым хэхъэрэ сэкъат-ныгъэ ил. 1998-рэ илъэсым кы-щегъэжыагъэу тиунэ нахъ ин-тфашыным пэе чэзыум ты-хэт, ау чэзыур лыкылотхэрэп. Документхэр зэклэ тэрэзых, ау нахъ унэ ин кытатынэу хъурэп. Уадэжъ сыкычлахъэ сшлоигъуагъ, ау кыздэхъугъэп.

Джэуап: Лытэныгъэ зыфэ-шлырэ Эльмирэ Батмызэ ып-хъур! Уипшъашъэу Абыдэ За-ремэ Арсен ыпхъумрэ уишъ-хъэгъусэу Абыдэ Арсен Бый-ыкьомрэ къалэу Мыекъуапэ иурамэу Карл Маркс ыцлэклэ шытым тет унэу N 8-м хэт я 47-рэ фэтэрэу квадратнэ

метрэ 42,6-рэ хъурэр къащэ-фыным пэе социальнэ ахъцэ лэпылэгъу къаратыгъагъ ыкпэ ар къызфагъэфедэгъагъ. Хэб-зэгъэуцугъэм тетэу социальнэ ахъцэ лэпылэгъу къазэраратырэр лъапсэ мэхъу унэ зытефэхэ-рэм яучет чыплэ зыгъэлоры-шлэжынымыклэ къулыкъум ахэр хыгъэкыжыныхэмклэ. Абыдэ Арсен Бый ыкьомрэ Абыдэ Заремэ Арсен ыпхъумрэ со-циальнэ наймым иззэгъыныгъэ тетэу унэ кышъуатынымыклэ шъуиунагъо исхэр чэзыоу зы-хэтгыгъэхэм 2009-рэ илъэсым хагъэкыжыныгъэх къэралыгъо хабзэм иорган зэригъэнэфэгъэ шыклэм диштэу, унэм пэе бюд-жет ахъцэ къазэраратыгъэм епхыгъэу.

Къутырэу Гавердовскэм щыпсэурэ Мэщфэшлэ Анже-ликэ Аскэрбий ыпхъум иупчл:

Лытэныгъэ зыфэшлырэ Аслан Кытэ ыкьор! Сэ са-бийблмэ сырян. Илъэс 13 хъ-гъэ унэ къызэраратыштырэмклэ чэ-зыум тызыхэттыр. Сыдигъуа чэ-зыур кызыднэсыштыр?

Джэуап: Урысые Федера-цием игражданхэм унэ е суб-сидия къаратыным пэе зэрэ-гъэнэфэгъэ шыклэм диштэу ахэр унэ зэрэфэныкьохэр къэзы-

ушыхъатырэ документхэр шы-лэнхэ фэе.

Къалэу Мыекъуапэ ибюджет ахъцэклэ муниципальнэ унэ фондым хэхъэрэ унэхэр зэра-тыхэрэр муниципальнэ гъэп-сыклэ зилэ «Къалэу Мыекъуапэ» иадминистрация иучет хэтхэр ары. Учетым загъэуцугъэ ма-фэм кыпкырыкыхэзэ, чэзыур зэрэлъыкылатэрэм, а гухэлъ-хэм апае бюджетым ахъцэу кыхэкыларэм ибагъэ ялытыгъэу Урысые Федерацием играждан-хэм зыщыпсэуштыр унэ ара-гъэгъоты. Чэзыум хэмытхэу псэуплэ зэраратыхэрэр зэрагъэ-нэфэгъэ шыклэм диштэу зи-унэ ушыпсэуштыр кымыкыжъэу алытагъэхэр, джаш фэдэу хэужыныхыгъэу уз хылыгъэхэр зилэхэр ары. Унэ къызэраратынэу учетым хэтым чэзыунычъэу унэ рагъэгъотынымыклэ псэуплэм фэгъэхыгъэ хэбзэгъэуцугъэм ахэм анымык! лъэныкьо гори кышцэдэлытагъэп.

Федеральнэ бюджетым е Урысые Федерацием ишъолпыр ибюджет къахэкыларэ мылкъур пэлуагъахъэзэ, унэ кыращэфы-нымклэ субсидия зэраратынэу зытефэхэрэр федеральнэ за-конхэмклэ е Урысые Федера-цием ишъолпырхэм язаконклэ

агъэнафэх. Унэм пэе субсиди-ехэу кыхагъэкылахэрэр блэк! имылау зыфытегъэлпсыхъэгъэ гухэлъхэмклэ къызфагъэфедэнхэ фэе.

Анжеликэ Аскэрбий ыпхъур, о унэ зэраратын фаехэмклэ уче-тым ушытэп, социальнэ най-мым иззэгъыныгъэклэ псэуплэ фэныкьохэрэм яучет ухъуцо-нэу лъэлъу тхылъклэ муници-пальнэ гъэпсыклэ зилэ «Къа-лэу Мыекъуапэ» иадминист-рация зыфэбгъэзагъэп.

Муниципальнэ гъэпсыклэ зилэ «Къалэу Мыекъуапэ» сабийщ ыкпэ ащ ехъу зэрыс унагъо-хэм унэе унэ зыщагъэпсыштыр члыгу лэхъэр шаратых.

Сабийбэ зэрыс унагъохэм япсэуклэ нахышлэу афэшлыгъэ-нэу кыдэзылытырэр нэмык! программэхэр джыдэдэм му-ниципальнэ гъэпсыклэ зилэ «Къалэу Мыекъуапэ» шагъэ-федэхэрэп. Псэуклэ амалэу шъуилэхэр нахышлэу шыгъэным епхыгъэ лофыгъохэмклэ муни-ципальнэ гъэпсыклэ зилэ «Къа-лэу Мыекъуапэ» иадминист-рация унэхэм яучетрэ ягошын-рэклэ иотдел зыфэжъугъэзэн шъулыгъыштыр (ур. Краснооктяб-рьскэр, 21, я 109-рэ, я 111-рэ каб., тел.: 52-50-64, 52-81-38).

Тхьамэфэ хьугъэ-шлагъэхэр

Хэгъэгү клоц! Лофхэмкля АР-м и Министерствэ кьызэритырэмкля, мы мазэм иапэрэ тхьамэфэ республикэм бэджджэшлэгъэ 82-рэ шы- зэрахьагъэу агъэунэфыгъ. Ахэм ащыщхэр: лэклэшъоклягъэу – 1, хьунклягъэхэу – 3, тыгъуагъэхэу – 37-рэ, машинэ рафыжьагъэу – 2, гъэпцлагъэ хэлъэу – 22-рэ. лашэхэр ыкли щэ-гынхэр хэбзэнчъэу аухьумэщтыгъэхэу хьугъэ-шлэгъитлү кыхагъэщыгъ, экономикэм ыльэныкыкля бэджджэшлагъэу агъэунэфыгъэр – 10. Гьогогъуи 4-рэ республикэм шыпсэхэрэм наркотикхэр кыхахыгъэх. Бэджджэ- шлагъэхэр зезыхьэгъэ нэбгырэ 69-рэ агъэунэфыгъ, лофэу зэха- фыгъэр – процент 81-рэ. Гьогу хьугъэ-шлэгъи 8 республикэм кыхьухьагъ, нэбгыри 9-мэ ахэм шьобжхэр ахахыгъэх. Ешъуагъэ- хэу машинэхэр зезыфэщтыгъэ нэбгырэ 72-рэ гьогурыкылоньр щынэгъончъэнымкля кьулыкьум илофышлэхэм кьагъэуцугъ.

Зыгъэбыльыгъо ифагъэп

Мэкъуогум и 30-м хэгъэгү клоц! Лофхэмкля Министерствэм муниципальнэ гъэпсыкля зилэ псэуплэхэм азыфагукля иотделэу «Адыгейский» зыфилорэм илофышлэхэм Теуцожь районым ит

мэкъумэщ хьызмэтшлэплэхэм ащыщ ща- тыгъугъэр кьагъотыжьыгъ.

«Чэщы» зыфилорэ пэшлорыгъэшъ лофхьабзэм хэлажьэхэзэ, полицием илофышлэхэм машинэ горэм аналэ ты- радзагъ. Ахэр кьэзылэгъугъэ води- тельым ифарэхэр ыгъэклясэхэи, зыде- жьэгъэгъэ лъэныкьор зэблихьун ыгу

хэлъэу ыгъэзагъ, ау кьагъэуцугъ. Кьы- заплэхьэм, комбикормэ дзыо 23-рэ ащ кьырагъотагъ, ар кьыздыкыгъэр илээс 51-рэ зыныбж хьулыфыгъэу Теуцожь районым шыщым кьылошъугъэп.

Имашинэ илээр кьызэритыгъугъэм нэужым хьулыфыгъэр еуцолэжьыгъ. Чэщ кьызэхьум, илээс 38-рэ зыныбж инэлъасэу мэкъумэщ хьызмэтшлэплэм шылажьэрэм дэжъ ар кьэклауагъ. Гъэ- тлылэплэм былымлус дзыохэр кьычла- хыгъэх, ахэр лъагъэклыхэ гухэлъ ялагъ.

Былымлусыр джырэ уахтэм тыгъуа- клэхэм кьалахыгъ, мы хьугъэ-шлагъэмкля уголовнэ лоф кьызэлъахыгъ, следствиер макло.

Зыгъэлэщтхэр ащэщтыгъэх

Кьалэу Мыекьуапэ иучастковэ упол- номоченнэхэм чыплитлү кыхагъэщыгъ шапхэхэм адимыштерэ шьон пытэ- хэу цыфхэм япсауныгъэкля ыкли ящы-

лэныгъэкля зиягъэ кьэклошъушхэр зыщылауагъэклящтыгъэхэр.

Мыекьуапэ шыщ бзылфыгъэу илээс 48-рэ зыныбжыи иунэ исэу щэщтыгъэ. Ар зыщыпсэурэр кьызаплыхьэ нэуж шьон шынагъор кьагъотыгъ, админи- стративнэ протокол физэхагъэуцауагъ.

Джащ фэдэ бэджджэшлагъэ зэрихьэ- зэ пенсием шылэу илээс 60 зыныбж бзылфыгъэ кыхагъэщыгъ. Ари иунэ исэу шьон пытэхэр пыутэу зицэ- щтыгъэхэр бэшлагъэ.

Красногвардейскэ районым иучас- тковэ уполномоченнэхэм пэшлорыгъэшъ лофшлэнхэр зэрахьэхэзэ джащ фэдэу хабзэр зыукьощтыгъэ нэбгырищ агъэ- унэфыгъ.

Псэуплэу Белэм шыщ хьулыфыгъэм полицием илофышлэхэм аналэ тырадзагъ. Цыф зэхахьэм ар лъэшэу ешъуагъэу ахэтыгъ. Шьон пыти зыдылыгыгъ. Хьулы- фыгъэм кьызэриуагъэмкля, ар псэуплэм дэхэм кьащищэфыгъ.

**Хэгъэгү клоц! Лофхэмкля
АР-м и Министерствэ
ипресс-кьулыкьу**

Кьундет ллакьом изэхахь

Мы аужырэ илээсхэм ллакьо зэхахьэхэр нахьыбэрэ зэащэхэ зэрэхьугъэр лоф дэгъоу щыт. Зэблагъэ- хэр, зэлахьылхэр зэрэлъытэхэу, зэкъотхэу псэунхэмкля, хэгъэгум зиужьыжьынымкля, хэхьо- ныгъэхэр ышынхэмкля ащ мэхьанэшхо ил.

Кьэбэртэе-Бэлькьарым шып- сэхэрэ Кьундетхэм ялэкьо- цлэгъухэр Адыгэ Республикэм зэрихьэм икьэбар Интернетым- кля кьазылэклахьэм, блэклыгъэ илээсым ишэклогъу мазэ и 17-м клялитф Адыгэ Респу- бликэм агъаклуи, ащ шыпсэу- рэ Кьундетхэр кьагъотыгъэх. Ллакьо чыгъхэр зыцагъэтысырэ чыплэу Рыфабгъо шагъэнэф- гъэм Кьундетхэм ялэкьо чыгъ шагъэтысыгъ. А чыплэм чыгъ мини 173-рэ ллакьохэм шагъэ- тысыгъ. Ыужыкля Рыфабгъо ипсыкьефэххэм клялэхэм за- шагъэпсэфыгъ. Зэпэкьоцлэгъу- хэр лэнэ зэгъэпэшыгъэм зэ- дыпэсыгъэх, зэклэупчлагъэх, нахь благъэу зэрэшлагъэх. Джащ дэжыи ары ллакьом шыщхэр Кьэбэртэе-Бэлькьарым зыщызэлуклящтхэ мафэр за- ухэсыгъэри. Зэрэзэзэгъыгъэ- хэу, мы илээсым имэкъуогъу и 17-м республикэм арыс Кьундетхэм янахьыжьы яна- хьыкли Кьундетей кьуаджэм (Щэджем II-м) щызэлуклягъэх. Зэхахьэр зэхэзыцагъэхэр ллакьом инахьыжьхэу респуб- ликыным шыахыгъэхэ Кьадир (Кьэбэртэе-Бэлькьар), Мурат (Адыгэ Республик), Руслэн (Кьэрэщэе-Щэрджэс).

Апэрапшлэу ллакьом шыщ- хэр Кьундетей кьуаджэр зы- лэмычлэ илгыгъэ Кьундетып- щым икьашхьэ шъхьарыхьа- гъэх. Кьэбэртэе-Бэлькьарым ис Кьундетхэм янахьыжьэу Му- зэриф ащ дэжым зэхахьэм кьэклоплагъэхэм Кьундетыпщым игъашлэ, идунэететыклягъэ афэ- гъэхьыгъэу кьафилоагъ. Ащ кьылауагъ Кьундетхэр нахь ллэ-

кьожхэм зэрашхьхэр, хабзэ- кля, лэжыгъэкля, псэуклякля лээхьаным зэрэдиштэхэрэр, ныбжьыкляхэм нахьыжьхэр ящысэтехыплэу зэрэщытхэр. Щэджем II-м иадминистрации ипашэу Клышъ Хьэсани ахэ- тэу ащ икыли, пелыуанэу Ла- щынэ зыщызэогъэ чыплэм шы- лагъэх. Клышъ Хьэсан зэха- хьэм хэлэжьэгъэ пстэуми узын- чьагъэ, гушъуагъо, насып ялэнэу, ллакьор тапэкли нахь бэгъо- нэу кьафэлъэуагъ.

Бэхсан ишхалэу «Бэрэчэт» зыфилорэм шызэрагъэфэгъэ ланэм пэсыхэзэ, Кьундетей кьуаджэр зэрэтысыгъэм икьэ- бар кьалотагъ. Ашыгъум гъэтхэ пасэу шытыгъ. Клымэфэ осыр тклуажь, Бахьсэныжьыр лъэ- шэу кьуиугъагъ. Тамбыл Кьэ- бардэ ицыхьэшлэгъу игъусэу кьушхьэу Кьызбырун тетигъ. Ащ ехьулэу Адыгэ хэкум шыоу зэшищ: Кьундет, Кьылыщыкы, Гьубдж кьыкыгъагъэх. Псым иадырабгукля Кьундет шыоу зэрэщытым Тамбылщымрэ ащ игъусэрэ гу лъатэгъагъ. Псыхьо лушъом шыур кьызеблагъэм, иплэ иуджыхьэу ригъэжьагъ. Тамбым игъусэ зыфигъази рилуагъ: «Шыур псым кьызе- пырыкышъумэ, спхьоу Зули- хьан шъхьэгъусэу фэсшынышъ, симылыкьу зэфэдитлоу естышт». Клялэр псэу кьуиугъэм хахы, зыримыгъэхьыхэу фэсакыызэ адрэ лушъом нэсыгъ. Шым кьеп- сыхи, ащ Тамбылщымрэ игъу- сэрэ гуапэу шуфэс кьарихыгъ. Игъусагъэм пщым ылауагъэр ыгу кьызегъэкляжыым, ащ кьыкля- лыкьлорэ мафэм лыкля Кьундет фигъэклауагъ.

Нысащэмрэ джэгумрэ зыте- кыхэ нэуж пщым ыпхьурэ имакхьулэрэ унэ афигъэпси, ригъэтысхьагъэх. Илээсрэ зэ- дыщылагъэхэу Зулихьан ытыщ зыщыклошт палъэр кьызеблагъ- гъэм, ишхьэгъусэ еупчлыгъ ятэ шульафтынэу кьылихмэ нахьы- шлукля. Кьундет бэрэ емыгуп- шысэу цум ышъокля кьыпфэ- убытышъуштым фэдиз чыгу ятэ кьылихьанэу рилуагъ. Зулихьан шъхьэгъусэм кьырилуагъэр шогъэшлэгъонэу тыщым кляуагъ.

Мазэрэ ытыщ шахьэклагъэу клужьынэу зигъэхьазыры зэ- хьум Зулихьан зыфаем фэ- диз лэщи, мэли, пщыли зы- дицэнхэу ятэ кьызырелом, шъхьэгъусэм кьызэриулушыгъэр ешлэжьыти, цум ышъокля кьып- фэубытышъуштым фэдиз чыгу кьыритынэу елъэугъ. Кьэбардэ кьуаджэм щигъотышт цушъо анахь ин дэдэр пхьум зыди- хьынэу рилуагъ.

Кьыклялыклогъэ пчэдыжыым Кьундет цур ыукли, шьор ты- рихи, псыгъо кыхьэу ар зэ- пиупкыгъ. Етланэ шьодэнхэр ыштэхэи, ишхьэгъусэ ятэ дэжъ кляуагъ. Чылэу зэфэсыгъэр ишы- хьатэу цум ышъо кьыубыты-

рэ чыгум фэдиз кьыпичыгъ. Тамбылщым ар зэригъэшлэгъо- щтыр ымышлэу шытыгъ, кьо- джэдэххэри кьэхьуштым пап- лэхэу зэхэтыгъэх. Кьундет ишъодэнкля кьыубытыгъагъ Бэхьсэн кляимрэ Шъхьэлы- кьопсымрэ зыфэгъэзэгъэхэ Тохьутэмышьей (Лашынкьей) кьуаджэм нэс, темырымкля Ал- туд кьуаджэм ар нэсыщтыгъэ. Ллэшлэгъуипл-тфыкля узэклэлэ- бэжымэ, джащ фэдэ шыклякля Кьундетей кьуаджэр шылэ хьугъагъэ, Кьундет ыци а чы- лэм фаусыгъагъ.

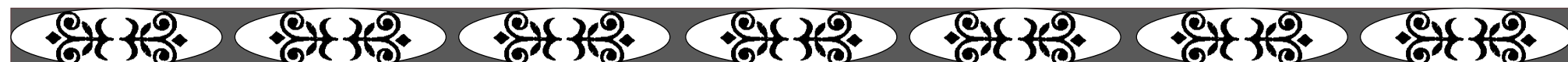
Адыгэ лъэпкыым илэкьуацлэ- хэмрэ икьуаджэхэмрэ яхьышъэ ехьыллэгъэ мыщ фэдэ кьэбар- хэм узэрарихьыллэрэр кьыхэ- гъэщыгъэн фаеу тэлъытэ. Ау гухэкля хьурэр зыкьуаджэ, зы- ллакьо кьырыкляуагъэхэм ащы- мыгъуазэхэр кьызэрэтхэтхэр ары. А лъэныкыомкля мы аужы- рэ илээсхэм кьуаджэхэм, ллакь- охэм ятарихь кьызылотыкырэ тхыльхэр зэратхыгъэхэм мэхь- анэшхо ил. Джащ фэд, гушы- лэм пае, «Аршъыдан кьуаджэм итарихь», «Кьэхьун кьуаджэм итарихь», «Псыхьурейдэхэм кьырыкляуагъэхэм афэгъэхьыгъэ

дэфтэрхэр», «Махьсыдэхэмрэ Атэлыкьэхэмрэ кьырыкляуагъэхэр» зыфилорэ тхыльхэр ыкли нэ- мыкляхэр.

Кьэлогъэн фае республикэм зегъэужьыжьыгъэным, медици- нэм, спортым, шэн-хабзэхэм, искусствэм, экономикэм, нэ- мыкля лъэныкыохэм зылахьышъу ахэзышыхьэгъэ цыф гъэсэ- гъэшхохэр Кьундет ллакьом кьызэрэхэклыгъэхэр. Ллакьом инахьыжьхэм ягъогу дахэ тет ныбжьыкляхэри Москва, Нал- щык иапшъэрэ еджаплэхэм ачлэсых.

Нэбгырэ 80 фэдиз зыхэлэ- жьэгъэ Кьундетхэм язэхыхьэ нахьыжьхэм унашъо шашыгъ мы бжыхьэ Кьэрэщэе-Щэрджэс Республикэм ллакьор щызэлү- клэнэу. Кьундетхэм якъоджих Тыркуеми щыл. Ахэми Ады- геим, Кьэрэщэе-Щэрджэс Рес- публикэм, Кьэбэртэе-Бэль- кьарым ащыпсэурэ ялэкьо- цлэгъухэм зэпхыныгъэу ады- рялэр агъэпытэнэу мурад ялэшъ, ар кьадэхьумэ тигопэшт.

**Клышъ Светлана,
ТЕКИУЖЪ Зарет.**
Сурэтыр Кьундет ллакьом изэхахьэ кьыщытырахыгъ.

УРЫСЫЕМРЭ ДУНЭЕ САТЫУ ОРГАНИЗАЦИЕМРЭ

Урысые Федерацием Федерацием-клэ и Совет Урысыер Дунэе сатыу организациемрэ Таможеннэ союзимрэ зэрэщылажьэрэм лыплъэрэ Пэлъэ гъэнэфагъэ зилэ икомиссие дэклыгъо игъэклотыгъэ зэхэсыгъо бэдзэогъум и 2-м къалэу Пятигорскэ щырилагъ. Ар зэрищэгъ Федерациемклэ Советым и Тхьаматэу Валентина Матвиенкэм. Джащ фэдэу зэхэсыгъом хэлъжагъ, кышчыгушылагъ Урысые Федерацием мэкъу-мэщымклэ иминистрэу Николай Федоровыр. Мы лофтхьабзэм Адыгеим и Парламент ыцлэкэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир Нарожнэр, Парламентым зеклонымклэ, спортымклэ, экологиемклэ ыкли чыюпсыр гъэфедэгъэнымклэ икомитет итхьаматэу Брыцу Рэмэзан, Адыгеим игъэцлэкэло хабзэ ыцлэкэ Адыгэ Республикэм экономикэ хэжыгъэхэмклэ ыкли сатыумклэ иминистрэ игуадзэу Вэрэкъо Хьалимэт,

мэкъу-мэщымклэ министрэм игуадзэу Хьапэкклэ Аслъан, Къуанэ Анзаур ыкли предпринимателэу Тлэшъу Руслъан хэлъжагъэх.

Къызэрэтылагъэу, комиссием идэклыгъо зэхэсыгъо фэгъэхьыгъагъ Урысые Федерациер Дунэе сатыу организациемрэ Таможеннэ союзимрэ зэрахэтым къыздихьырэ къыныгъохэм алъыплъэгъэным, щыклагъэхэр къыхэгъэщыгъэнхэм ыкли ахэр дэгъэжыгъгъэнхэм фэшл зехъэгъэн фэе лофыгъохэр гъэнэфэгъэнхэм. Іэнэ хъурэ-ицэу зэхэщэгъагъэхэм ачатэгущылагъэх Урысыер зыцлэ къетлогъэ организациехэм зэрахэтым елытыгъэу агропромышленнэ комплексым ихэжыгъэхэр къызэтезылъэжэхэрэ къыныгъохэм, мэкъу-мэщ машинэшл лъэныкъом хэхъоныгъэхэр егъэшлыгъэнхэм фэшл анахь хэкыплъэшлэхэм алыхьугъэным, Урысыем иэкономикэ пае лофышлэхэр гъэхъазыргъэнхэм.

бэу Дунэе сатыу организацием ибэдзэршыплэ къиуцуагъ. Арышъ, Урысые Федерацием имашинэшл лъэныкъо къыныгъошхохэр къыфыккыгъэхэ плон плъэклышт. Ахэм ядэгъэ-зыжыын къэралыгъори хэлъжъэн фае.

Кадрэхэм ягъэхъазырын зэрэзэхэщэгъэм, Дунэе сатыу организацием ыклоцл илъ шапхэхэм адиштэу тиспециалистхэм ухъазырыныгъэ зэрамылэм уигъэгумэклынэу зэрэщытым зэхэсыгъом щытегушылагъэх. Урысыем ишоигъоныгъэхэр Дунэе сатыу бэдзэршыплэм чаныгъэ хэлъэу къышчы-ухъумэгъэнхэм тинепэрэ специалистхэр икыоу фытегъэп-сыхъагъэхэп. Апшъэрэ еджаплэхэм яректорхэу зэхэсыгъом хэлъжагъэхэм аналэ тырарагъэдзагъ юрист сэнэхъат зэгъэгъотхэу Урысыем ишоигъоныгъэхэр Дунэе сатыу организацием къышчызыухъумэн зылъэклыштхэм ягъэхъазырын бэкклэ нахь дэгъоу зэхэщэгъэн зэрэфаем. Дунэе сатыу организацием ыклоцл лофыгъо горэм ушытегушылэным ыкли ащ уфэбэнэным фэшл анахь маклэми доллар миллион фэдиз апэрэпшлэ птын фаеу зэрэ-гъэпсыгъэр къэгущылагъэхэм хагъэунафыкыгъ. Джи къызэрэ-нэфагъэм елытыгъэу кадрэхэм, анахэу юристхэм, ягъэхъазырын зэхэсыгъом мэхъаншо щыратыгъ, Федерациемклэ Советми, Урысыем и Правительствэ а лъэныкъом аналэ тырадзэн фаеу зэдаштагъэ.

Зытегушылэгъэхэ лофыгъохэр къызэфыжыгъэхэ Валентина Матвиенкэм къылуагъ ВТО-м Урысыер хэхъанэу зигъэхъазыры зэхъум ащ ыклоцл илъ лъэныкъо пстэури къыдалытэнхэ, зэрифэшъуашэу зэхафынхэ, зыфагъэхъазырын зэрамылэкыштыгъэр. Ау Дунэе сатыу организацием илофшлэклэ епхыгъэ къыныгъохэр тыхэгъэу нахь къэшъэбэкыгъэу гъэпсыгъэным фэшл джи къэнэфагъэ щыклагъэхэм ядэгъэжыжыын псынклэу фежъэгъэн фае. Дунэе сатыу организацием хэхъэгъэклэ хэгъэу пстэуми а лофыгъохэр апэрэмклэ къафыккыштыгъэх, джыдэдэми зэклэри дэгъоу ащызэшхохыгъэх плон плъэклыштэп. Къэгущылэгъэ пстэуми щыклагъэу хагъэунафыкыгъэхэр Федерациемклэ Советым щызэхъафыжыштых, ифэшъошэ лофыгъоу квалэтыгъэхэр, Урысыем и Правительствэ лъагъэлэсыштых, амалхэм атегъэпсыкыгъэу ифэшъошэ зеклуаклэхэр зэрахъаштых. Ахэр кыдэзылытэхэрэ Рекмендациехэу Урысыем и Федеральнэ Зэлуклэ, Урысые Федерацием и Правительствэ, Урысые Федерацием мэкъу-мэщымклэ и Министерствэ, Урысые Федерацием и субъектхэм якъэралыгъо гъэцлэкэло къулыкъухэм ашлэн фаехэу игъо афалъэгъухэрэу зыгъэ-нафэхэрэу зэхэсыгъом щаштагъэх. Илътэс зытэшлэклэ джыри зэлуклэнхэш, зэхэсыгъом къышчалэтыгъэу къыныгъохэр дэгъэжыжыгъэу зэрэхъугъэхэм, ащ пае зэрахъэгъэу лофыгъохэм ахэплъэжыштых, гухэлъыклэхэр агъэнэфэщтых.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Зэрэфэмыхъазырыгъэхэм къыныгъуабэ къафехьы

Зэхэсыгъом къызеклыжхэм Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир Нарожнэм журналистхэм къафилотагъ ащ къышчалэтыгъэ лофыгъохэу ыналэ зытыридагъэхэр, ахэм еплъыкыгъэу, зэфэхьысыжыгъэхэу рагъэ-шыгъэхэр, Адыгеим иагропромышленнэ комплекс ыпашъхыи а къыныгъо дэдэхэр къызэри-уохэрэп.

— Зытегушылэгъэ лофыгъом мэхъанэшо зэрэратырэр къэ-зыгъэнэфагъэр ащ иппенарнэ зэхэсыгъо Федерациемклэ Советым и Тхьаматэу Валентина Матвиенкэм зэрэзерищэгъэр ыкли къызэрэщыгушылагъэр, джащ фэдэу мэкъу-мэщымклэ иминистрэу Николай Федоровыр ащ къызэрэщыгушылагъэр арых, — къылуагъ Владимир Нарожнэм журналистхэм за-къыфигъазэзэ. — Пленарнэ зэхэсыгъом ыпэкклэ лъэныкъо зэфэшъхъафхэм ателытэгъэ Іэнэ хъурэиц зэхэщэгъагъ. Сэры, Хьапэкклэ Аслъан, предпринимателэу Тлэшъу Руслъан ты-хэлъжагъ апэрэ Іэнэ хъураеу Урысые Федерацием иагро-промышленнэ комплекс Дунэе сатыу организациемрэ Таможеннэ союзимрэ лоф зэраци-шлэрэм епхыгъэу къыныгъохэу зэрихыплэхэрэм зычатэгущы-лагъэхэм, Брыцу Рэмэзанэ хэлъжагъ лофышлэхэм якъэгъэ-хъазырын ехыплэгъэу лофыгъо-хэм зычатэгущылэгъэхэ Іэнэ хъураем.

Зэхэсыгъом хэлъжагъэхэм къалуагъэхэм арыгъуазэзэ ыкли ежъ иепллыклэхэри хигъэхъо-жыхэзэ Владимир Нарожнэм къызэрилуагъэмклэ, Дунэе сатыу организацием хэхъанэу Урысые Федерацием илътэсыбэрэ зыфигъэхъазырыгъ нахь мышлэ-ми, джи ащ щыц зэхъу ужыр ары нылэп бэкклэ нахь пасэу хэгъэгум щызэшлуахын фэгъэу лофыгъуабэмэ зэралымылэсы-гъэхэр къызынэфагъэр. Іэнэ хъураехэми, пленарнэ зэхэсы-гъоми къащыгушылагъэхэм а щыклагъэхэм, зэшлохыгъэн фаеу

щытхэм ягугъу къашыгъ. Ау Валентина Матвиенкэми, Николай Федоровми шъхъэихы-гъэу щыклагъэхэр къызэра-луагъэхэр имыщыклагъэу е емы-клоу алъытагъэл. Дунэе сатыу организацием ишапхэхэм ате-гъэпсыкыгъэу мэкъу-мэщым, ащ фэлэжъэрэ машинэшл лъэныкъом аратын фэгъэу къэралыгъо Іэпы-лэгъумклэ Урысыем пшъэрыл-хэр икыу фэдизуу цагъэцлэкъ-хэрэп, ары паклошъ, субсиди-ехэр ятыгъэнхэр зэрэзэхэщэгъэр процент шъэныкъоми нэсырэл. Арышъ, пчъагъэхэр агъэфедэ-хэзэ, зэкклэми анахь лофыгъо шъхъалэу агъэнэфагъ къэралы-гъом мы лъэныкъом ритырэ Іэ-пылэгъур гъэлъэшыгъэн зэрэфаер.

Зэхэсыгъом хэлъжагъэхэм зэрэхагъэунафыкыгъэмклэ, бы-лымхъуным Іэпылэгъушлу зыщы-ратырэ чыплэхэм продукциеу къащыхъыжырэм хэлшыклэу хэхъоныгъэхэр щашых. Ащклэ щысэу къахыгъ Белоруссиер. Мы лъэныкъом джи хэхъоны-гъэхэр зэришыхэрэм ишылагъэклэ ащ къыращырэ щэ продукци-ер хъоу Урысыем къылэкла-гъахъэ. Тапэкклэ а продукциеу лъэпкъым хагъэхъонэу агъэнафэ ыкли къахыжырэм инахыбэр Урысыем щылуагъэклышт.

Къохъуным къытырэ про-дукцием щыклагъэу зэрэфэхъу-гъэм, мы лъэныкъор Іэпэдэлэл зэралыгъэм къызыдихьырэу къыныгъохэри нафэу къызэрэ-хъу-гъэхэр регион зэфэшъхъафхэм къарыкыгъэхэу зэхэсыгъом къышчыгушылагъэхэм хагъэуна-фыкыгъ. Къолыр зэримыкыу-рэм къыхэкклэу нэкулъэу къа-шырэм къышчылагъ. Сыда плэмэ былым плэшъэ нэкулъ-ми къол хэлъхъэгъэн фаеу щыт. Къохъуным зыкъэгъэлэты-жыгъэным фэшл товаркыдэгъэ-кылохэм банк чыфэхэр агъэ-федэнхэ фаеу зэрэщытым аналэ тырадзэзэ, чыфэхэр тыжы-гъэнхэм плалъэу ялэр илътэс 15-м ыкли ащ ехъоу гъэпсыгъэн, процент тегъахъохэми къащы-гъэклэгъэн зэрэфаер къэгущы-лагъэхэм хагъэунафыкыгъ. Джи

зэрэщытымклэ, банк чыфэ те-гъахъохэр процент 17—18-м къышчыклэхэрэп. Къэралыгъо субсидиехэмклэ тыхэгъэу лофхэр зэрэщыгъэпсыгъэхэм уязэгъы зэрэмыхъуштыр шы-сэхэмклэ нафэу къашыгъ. Гу-щылэм пае, амалышхохэр зи-мылэхэу къэралыгъохэу Румы-нием, Венгрием афэдэхэм мэкъу-мэщым щылажъэхэрэм гектар тельытэу сомэ мин 5 къэралыгъо субсидиеу щара-тымэ, Урысыем цагъэнэфагъэр сомэ 200-м ехъу къодый. Нахь амалышлэхэр зилэхэу къэралы-гъохэу дунэе сатыушл орга-низацием хахъэхэрэм мэкъу-мэщ лъэныкъом гектар тельытэ дотациеу ратырэр сомэ мин 18-м нэсэу агъэнафэ. Тэрклэ ар пкыхыплэм фэбгъэдэн плъэклышт.

Къэгущылагъэхэм теубытагъэ хэлъэу къалуагъ регионхэм ащыщыбэмэ, Адыгеимклэ джащ фэдэу щыт, унэе Іэпылэгъу хы-змэтыр, мэкъумэщышлэ (фермер) хызмэтыр игъэклотыгъэу зэ-рагъэфедэхэрэр. Нахыбэмклэ ащ хэхъоныгъэхэр зышчышхэу къалуагъэр Урысыем икыблэ шьолъыр ары. Коллективнэ хызмэтышлэхэм анахыбэу ахэм продукциер къахыжы нахь мышлэми, япродукциеклэ Урысыем икынкхэ, ВТО-м хэ-хъэрэу къэралыгъохэм алъы-лэсынхэу алъэкырэл. Министрэу Николай Федоровым къызэри-луагъэмклэ, социальнэ гъэшхэ-ным ехыплэгъэ программэ, ар зытелытагъэр Іэпылэгъу зыщы-клэгъэу цыф купхэр ары, нахь псынклэу къэзыгъэхъазырын зылъэклыштхэм япродукциеу илугъэклын зэхэщэкклэу гъэнэ-фагъэу илэн ыплэклышт.

Валентина Матвиенкэр зэхэсыгъом къышчыгушылэгъэу чы-гум мэхъанэшо етыгъэн зэрэ-фаер, ар пстэуми анахь ба-иныгъэу зэрэщытыр къылуагъ. Непэ, лъажыгъэри зэрахэтэу, Урысыем Іэклэб хэгъэгухэм сы-рые зэфэшъхъафхэр етлупшы-гъэу арещэх. Адрэхэм ащ ха-шыкыгъэу продукциер тэ къы-

тащэжы, яэкономикэ агъэтэ-рэзын алъэкы. А шыклэм Уры-сыем сомэ триллион 1,5-рэ фэдиз члэнагъэ регъэшлы. Мыщ дэжыым сырым илугъэклын нахь маклэ шыгъэн, продукциеу хъа-зырыр нахыбэу кыдэгъэклы-гъэн, Іэклэб хэгъэгухэм ящэгъэн фаеу пшъэрыл къызэрэуцурэр ащ теубытагъэу хэлъэу къылуагъ. Ау Іэклэб къэралыгъохэм япо-линэхэр ин дэдэу гъэпсыгъэ-хэшл, уипродукциеклэу ахэм ябэ-дзэршыплэу уиуцоныр къызэры-кылоу лофэу щытэл. Арышъ, Уры-сыем товар лъэпкъ зырыхэмклэ пошлынэу ыгъэфедэхэрэр кълэ-тыгъэнхэр ищыклагъэу щыт.

Бэдзэршыплэм къырацэлэрэ продукцием идэгъугъэу пхъашэу уплъэклыгъэн зэрэфаем Рос-потребнадзорым иллыкылоу зэхэсыгъом къышчыгушылагъэм пстэуми аналэ тыраригъэдзагъ. Ар лоф къызэрыкылоу щытэл Іэ-кыб къэралыгъохэм кытлэкла-гъэхэрэу продукцием инэу хэ-хъуагъэшл, цыфым ипсауныгъэ-клэу шлуагъэу кэзымытыр хэ-гъэклухъэхэу ахэм агъэфедэ-хэрэр зыхэлъхэр кытфащэхэ-рэм нахыбэуу къахафэхэу ыублагъ. Ащ ехыплэгъэу Ва-лентина Матвиенкэм къызэ-рилуагъэмклэ, тыхэгъэу щамы-гъэфедэрэу хэгъэклухъэу зилэу го-мылэпхъэу лъэпкъхэм тамыгъэу гъэнэфагъэу горэу къафэугушы-сыгъэу, зыклоушышхыагъэхэм ар атырагъэуцозэ ашымыэ иягъэу къэклоуштыт. Цыфым а тамы-гъэмклэу кышлэшт продукциер ыщэфыштыт, ымыщэфыштыт.

Мэкъу-мэщым цагъэфедэрэу промышленнэу продукцием илу-гъэклын ин дэдэуу къызэре-охыгъэм зэригъэгумэкыгъэхэрэр отраслэм иллыкылоу зэхэ-сыгъом къышчыгушылагъэм лъэ-шэу ыгъэгумэклэуу къызэрилу-агъэмклэ, мэкъу-мэщым пае къашырэ машинэшл продукцием илугъэклын процент 34-м нэ-сэу кълэыхыгъ. Ащ емылты-тыгъэу, Канадэу ыкли нэмыклэу къэралхэм мэкъу-мэщым пае къашырэ продукциер нахы-

Зэо ужыр — хьадагъэ

1941-рз ильэс, мэкьюогъу мазэм и 22-рз. Мэфэ ошл дах, ошбогур къабзэ, нэфын, зы ошбопаци къэлыгъорэп, жы шьэбэ маклэр, губгъуи хашъуи къащелъэсы. Пшыгъэ-унэ хьоум инэпкъхэр уц-къэ-гъагъэхэм зэлыабгъэ; къамыл куашэхэм жьыбгъэ джэгүлэу къилыгъэр ахэбыбэш, егъэт-хыох, етланэ зэклэ рэхьат мэхужьы. Тьдэклэ губгъом лофым ымакъэ къыщэлү; зэджэ-къы-зэджэжыр из, агухэр фаблэхэу, яджэнэ лэгъуапэхэр дэ-щэгъэхэу лэжъакохэм лоф ашлэ. Хэгъэгум иящэнэрэ ильэ-ситф план макло, хэти ащ игъэцклен илахышлэ зэрэхы-шыхьащтым тетэу мэлэжъэ. Ау джа щылэныгъэ гупсэфы-ныгъэр зэклэ жьалымыгъэм кы-зэпыригъэзагъ.

Нэмыц-фашистхэр тыхэгъэу кытебэнагъэх. Цыфхэм ячэф псыжъо къатеуагъэм фэдэу, алошти ашлэшти амышлэу къэ-класагъ. Яхульфыгъэхэм афэ-гумэкых, ахэр арых лашэр зыштэныш, пным пэлууоцтхэр, хэгъэгур къэзыухъумэштхэр, чыплэ кьинэу зэрыфагъэхэм изыщыжыштхэр.

Заор кызыежъагъэм иапэ-рз мафэ Псэйтку дащыхи, зэуаплэм ачагъэх Жэнэ Ис-махылэ, Дзэл Махьмудэ, Хы-дзэл Хьалидэ. Ащ ыужырэ мафэм къуаджэм щыщхэу нэ-бгырэ 19 заом кыуагъэ. Ахэм ащыщыгъэх Тьркоо Шьалихъэ, Шьуцлэ Долэтчэрые, Ахэджэ-го Индрыс, Шьхьэлэхьо Ис-

махылэ, Хыдзэл Хьисэ, Хьушт Къадыр, Хьушт Исмахылэ. Къулыкъур ахызыэ заом йу-хьэгъагъэх Ацумыж Тлалибэ, Хьушт Ахьмэд, Бат Ащэмэз, Аклэж Мэдинэ. Апэрэ купым — Хыдзэл Хьалидэ, ятлонэрэ купым — Екьутэкл Аслъан-бэч яунэхэм джэгү ачафашы-жыгъагъ. Заом клохэрэр ку-хэмклэ район военкоматым Ушый Аюбэрэ Аклэж Мусэрэ ращэллэгъагъэх. Орэдэу къа-лоштыгъэм мыщ фэдэ гуцылэхэр хэлъыгъэх. Гуцылэхэр Жэнэ Исмахылэ иягъэх, орэдышор цыфхэм кыыхахыгъагъ.

Тыклэлэклэ заклэу, тыхэ-гъэгү класэ

Заор къэхъумэ къэтыухъу-мэн.

Теклоныгъэр тилэу кызы-дгъэзэжырым,

Тиколхоз гупсэ тыщылэ-жъэн,

Винтовкэ клэпсхэр табыпкэ идзагъэу,

Тыбгъэгү ихыгъэу пным тытеклон,

Комсомольцэ заклэу тэ ты-зэхэтэу,

Пым чыгум титэу топхэр дгъэон.

Тикомандирмэ унашъо къатымэ,

Тыгу етыгъэу тэ дгъэцэ-клэн.

Тыпсау зэпэшэу къэдгъэ-зэжыны,

Тыбын-унагъохэр тэ дгъэ-гушлон.

Заом ежъагъэхэр Пшызэ лушъо нэс зыгъэклогъагъэхэм

Бэджэшъэ Былыхъу ахэтыгъ. Чылэм кыгъэзэжынын зэхъум, ыкьо шьыпкъэхэм афэдэу, атегулыхъэу ар яушынгъагъ:

— Хэгъэгур лофэу зыхэфа-гъэр дэгъоу кыжыгургелло, сиклалэх. Тызэрэшъуцыгугъырэр ащ икьуклэ гу лъышъутэу, пным нэлэт ешъухыныр ары. Тэ талъэныкьоклэ шьукъэ-мыгумэкл, зыгори кызытед-гъэнэштэп. Икьэрал имыфэжъэу кытфыкьоклыгъэ Гитлер лъэ-гонджэмышъхьэклэ къэжъу-гъэтысынэу сышъуфэлъало, гьо-гумаф, сиклалэхэр!

Заом ыпэклэ Псэйтку унэ-гъуи 170-рз дэсыгъ, нэбгырэ 624-рз щыпсэуштыгъ. Пстэумклэ заом ачагъэр нэбгырэ 136-рз. Ахэм ащыщхэу нэбгырэ 75-рз заом хэклогъагъ, нэбгырэ 61-рз псаоу къэклогъыгъ. Заом хэ-лэжъагъэу е ветеранэу зы нэ-бгыри непэ къуаджэм дэсыжъэп.

Шьуцлэ Хьацлхъужь ыкьуйплл — Долэтчэрыи, Аюб, Мус, Ибрахьим — заом ыгъэклогъа-гъэх. Лыгъэ ахэлъэу пным езэуагъэх, плыри заом хэ-клогъагъэх. Ахэджэго Тупшэ ыкьуйтф зэоплэ зэфэшъаф-хэм ащылэхэу хэгъэгур къа-ухъумагъ: Хьис, Нухь, Алыи заом хэклогъагъэх, Индрысрэ Долэтчэрыерэ псаоу къэклогъыгъэх, ядунай ахъожыгъ. Дзэлл Партэ ыкьуйш — Аюб, Мурат, Хьис, Борэн Хьасанэ ыкьохэу Астай, Исхьакъ, Би-болэт, Ацумыж Шьалихъэ ыкьуйшэу Аюб, Мэдин, Хьа-лид зэоплэ зэфэшъафхэм

ащызэуагъэх, лыгъэ ахэлъэу фэхыгъэх.

Хьушт Шумафэрэ Псыгъо-рэ акьуйплл — Къадыр, Ис-махылэ, Хьалидэ, Рэщидэ — заом хэлэжъагъэх. Къалэу Смоленскэ кыуухъумэзэ Къа-дыр фэхыгъэ, Исмахылэ 1944-рз ильэсым, щылэ ма-зэм и 25-м Киев хэкум и Смо-ленскэ район щыц селоу Ка-линовскэ щыфэхыгъ ыкли ща-гъэтлылыгъ. Хьалидэ улагъэхэр тельхэу къэклогъы, ильэсыбэрэ гъэзэтэу «Социалистическэ Адыгеим» (джы «Адыгэ ма-къэм») щылэжъагъ, 1990-рз ильэсым идунай ыхъожыгъ. Рэщидэ Курскэ дугам щызэ-уагъ, зэо ужым санитар вра-чэу лоф ышлагъ.

Заом ачагъэхэм аныбжъхэр зэфэшъафыгъэх, унагъо зилэ-хэри, зымылэхэри ахэтыгъэх. Ацумыж Тлалибэ ильэс 21-рз, Дзэлл Аюбэ ильэс 22-рз, Дзэлл Мэджыдэ ильэс 20, Нэтхъо Хьисэ ильэс 20 аныбжыгъэр. Дзэлл Махьмудэ заом защэм ильэс 34-рз ыныбжыгъ, «клэлэ чъэпхыгъ» зыфалорэм фэдагъ. Ежыри мытлырыгъ, кьарыушхо илагъ. Ублэплэ еджаплэм нэмык кыуухыгъэ щылагъэп, ау зэхэ-шык дэгъу илагъ. Бригадирэу, завхозэу, тхьамэтэ гуадзэу лоф ышлагъ. Дзэм защэм танкист-хэр зышагъэхъазырхэрэ кур-сыр кыуухыгъагъ. Къалэу Та-ганрог тидзэхэм шъафит ашыжы зэхъум фашистхэр пхъашэу къэбэнэжыгъагъэх. Махьмудэ зыхэтыгъэ танк

подразделениер ахэм къауцухъагъагъ. Махьмудэ взводым икомандырыгъ. Пол-кым икомандир кызауклым, ар ащ ычылплэ ихыи, пыир зэклафагъ. Теклоныгъэм и Мафэ къэсынклэ мазэ нахь щымылэу Махьмудэ фэхыгъэ.

Ильэс 19 зыныбжыгъэ Нэт-хъо Хьисэ Сталинград къэзы-ухъумагъэм ахэтыгъ, нэмыц зэопл пчъагъэмэ апсэ луихыгъ. Заводэу «Красный Октябрь» зыфилорэм ирабочэ поселкэ шъафит ашыжы зэхъум, иныб-джэгъухэр кыуухъумэхэзэ фэ-хыгъэ. Бастэ Ибрахьимэ фин заом хэлэжъагъ, нэужым авиа-ционнэ училищым щеджагъ. Штурманыгъ, шыудзэм хэтыгъ, Польшэр, Чехословакиер, Вен-гриер, Австриер шъафит зышыгъэмэ ягъусагъ, Герма-ниеме щызэуагъ, орденитлурэ медаль 12-рз кыфагъэшъошэ-гъагъ. Ацумыж Исмахылэ Кур-скэ, Орел, Гомель, Брянскэ ащызэуагъ, Вильнюс щыклогъэ зэошхом щыклогъыгъ, ихьадэ а къалэм щагъэтлылыгъ. Дзэлл Мэджыдэ Брянскэ мэххэм ащы-зэхашэгъэгъэ партизан отряд-хэм ащыц хэтэу пый нэбгы-рэ пчъагъэмэ апсэ луихыгъ. «Жыбгъэ ужым — уае, зэо ужым — хьадагъэ» алуагъ адыгэхэм. Зэоплхэм ащыщхэм яклогъык, зыщыклогъыгъэхэр джы кызынэсыгъэми ашлэрэп. Ахэр ялахыплхэм агъэежыгъэх, яхьадэхэр зыдэщылэхэр амы-шлэми, хьадагъэм щагъэцкларэ хабзэхэр адалэжыгъэх, ащы-гъупшэхэрэп, ядахэ ало. Псэ-уплэхэм адэт саугъэтхэм ацлэ-хэр атыратхагъэх, мэфэкл мафэхэм шлэжэ зэхэхьэхэр зэхашэх, фэхыгъэ зэоплхэр агу къагъэкыжыгъ.

КИЛЭЕДЖАКЛОХЭМРЭ ПУНЫГЪЭМРЭ

«Зарницэр» ящыклагъ

Тызщыпсэурэ Урысыем «зе-хьоклыныгъэклэ» зэджэгъэхэ ильэсхэм зэрарэу кыфахы-гъэхэр ыкли джыри кыфа-хыхэрэр тинэрылэгъу. Адэ зафэдгъэзэжыэм Совет хабзэм ильэсхэм егъэджен-пленыгъэ лофхэм язытетыгъэм! Огъотыж а ильэс шлагъохэр. Еджаклогъэм языгъэлсэфыгъо уахътэ зэрэ-зэхашэщыгъэм шуагъэу кы-хыштыгъэр къашлэжы на-хьыжъхэм, январьлэгъугъ. Ныбжыклэм ищылэныгъэ кы-хэхъухьэрэр пытэу ыгу ре-убытэ, ишлэж кыхэнэжыи.

Тыгу къэтэжъугъэгъэклыж пионерхэм ямашлохэр, «Зар-ницэр», нэмыкыгъэ лофтхьабзэ-хэу урок ужхэм ашлыштыгъэхэр. Еджаплэхэм зэхашэщыгъэхэм шлогъэшхо къатыштыгъэ. Нэ-ужым, зэхьоклыныгъэм иапэрэ ильэсхэм къащылэдзэгъэу зэклэ ахэр амышлэжыхэу аублэгъагъ. Джы ильэс заулэ хъугъэу а лофтхьабзэхэр кырагъэжъэжы-гъэх.

Кызыралорэмклэ, мы лофым клэщакло Адыгеимклэ фэхъугъэр Тэхъутэмыкьое районыр ары. Районымклэ зыцлэ къэслогъэ лофтхьабзэхэм язэхэщэклуагъэр гъэсэнэгъэм игъэлорышлэплэ ипашэу Шьхьэлэхьо Нурбий-рэ район администрацием илэшхьэтэтэу Шьхьэлэхьо Азмэтрэ.

Жьоныгъуаклэм и 19-м — пионерхэм я Мафэ — рай-оным зэклэ еджаплэу итхэм пионер мэшлэшъхьэхэр ашы-гъэх. Зэхэщакло афэхъугъэр гъэ-сэнэгъэ тедзэмклэ район Гупчэр ары (ЦДО). Гупчэм зэклэ илофылэхэр, спорткомитетыр, ныбжыклэ отделыр фытегъэ-псыхьагъэхэу лофтхьабзэм изэ-шохын хэлэжъагъэх. Бракъые Фатимэ ильэс 35-рз хъугъэу Гупчэм щэлажъэ, ащ щыщэу ильэс 22-м лофшлэплэм ипаш. Шэртэнэ Заремэ ильэс 26-рз хъугъэ мыщ методистэу шъха-гъырытхэм лоф защыдишлэрэр. Гусаровэ Зое сэнатушгъэхэу зыхэлъ бзылфыгъ, Тэхъутэ-мыкьое гурыт еджаплэу N1-м ипашэ игодзагъ, районом ин-спекторыгъ, джы Гупчэм ипа-щэ игуадз.

«Зарницэр» зыщыклогът чы-плэм икыыхэхын егупшысэхы, Псэйтку клэир, Пшызэ исэ-мэгубгъур, кыыхахыгъ. Мы чыплэр чыплэ дэхэ дэд: бла-гъэу псыхьор блэчъы, жьы чыылэтагъэр кыитрелъэсыкы, хьоо-пшау. Зэдиштэу къумбыл лъэкьоф мээ цыклар реклокы. Жьыр къабзэ, гулэтыпл, зы-гъэпсэфыплэ чыплэхэр илэх.

«Зарницэм» пстэумклэ гу-рыт еджэплэ 18 хэлэжъагъ. Сы-хьатыр 12-м зэхэхьэр рагъэ-жъагъ. Зэклэ лофтхьабзэм хэ-

лажэхэрэм шуфэс кьарихыгъ, къафэгүшлугъ район админи-страцием ипашэу Шьхьэлэхьо Азмэт. Зэхэтхэу зэрэклогътхэр, медицинэ-санитар лэпылэгъур, жьыклэ орэ шхончклэ зэпэон-хэр, упчлэ-джэуап джэгуклэр, дзэ лофхэр зыхэт чъэн зэ-нэкьокъухэр, гранат дзыныр, противогазыр зылулхьэгъэныр, пцэрыхьакохэм язэнэкьокъу, гъэзет кыдэгъэклыгъэныр, нэмыкхэри «Зарницэм» кы-дельытэх.

Гурыт еджэплэ цыклархэр, еджэкло анахь маклэ зычлэс-хэр, еджэплэ инхэм афэдэу зэнэкьокъухэм ахэлэжъагъэх. Гушылэм пае, кутырэу Но-вый Сад игурыт еджаплэу N 20-м (пашэр Темрыкьо Фатим) щеджэхэрэ нэбгыриплл зэнэкьо-къухэм ахэлэжъагъэх. Еджа-плэм нэбгырэ 85-рз члэс. Апэрэ чыплэр фагъэшъошагъ щэры-онымклэ, къэчъэнымклэ, гъэ-зетэу кыдагъэклыгъэм идэгъу-гъэклэ, зэрэгъэпсыгъэмклэ. Псэйтку гурыт еджаплэу N8-м (пашэр Кобл Светлан) медицинэ-санитар ухъазыры-ныгъэмклэ апэрэ чыплэр, ху-дожественнэ самодетельно-стымклэ ящэнэрэ чыплэр кы-дихыгъэх.

Тэхъутэмыкьое гурыт еджа-плэу N 1-м, районымклэ еджэплэ анахь инмэ ащыщым, упчлэ-

джэуап джэгуклэмклэ ятлонэрэ, дзэ лофхэр зыхэт къэчъэнымклэ ящэнэрэ чыплэхэр кыфагъэ-шъошагъэх. Зэклэми ягъэхьа-гъэхэмклэ зэфэхьысыжыхэр зашыхэм, Инэм гурыт еджаплэу N 25-м апэрэ, Инэм гурыт еджа-плэу N 6-м ятлонэрэ, Новый Сад игурыт еджаплэу N 20-м ящэ-нэрэ чыплэхэр афагъэшъошагъэх.

«Зарницэр» зэжъэжыгъэр ильэситлу нахь хъугъэп, ыльэ теуцожы нылэп. Мы лофтхьаб-зэм еплыклару фырылэр зэз-гъашлэ сшлоигъоу бэклаемэ сяупчыгъ.

Темрыкьо Фатим, кьуты-рэу Новый Сад иеджаплэ ипаш: «Зарницэр» щагъэзыи ильэс

15 фэдизрэ игугъу ашыгъэп. Ау мы лофтхьабзэм мэхъанэшхо ил, еджакломэ яклас, яшъып-къэу хэлажъэх. Спортым нахь пышагъэ мэхъух. Етлани чы-опсым шульэгъоу фырылэм зыкьелэты, районым ичылплэ-хэми нэлуасэ афэхъух».

Шьхьэлэхьо Зар, Пэнэхэс гурыт еджаплэм ипашэ игуадз: «Зарницэр» — спорт джэ-гуклэ зэхэт, мыщ анахь лэзэ-хэр, лэпэлэсэнэгъэ, къулай, ча-ныгъэ, губзыгъагъэ зыхэлъхэр къегъэлъагъох. Чыплэ зэфэшъ-хьафхэм кьарыкларэ еджакохэр зэфешэх, ныбджэгъу зэфешых. Игъо шьыпкэ икларыкларэу зэ-хашэу зэрэфежъэжыгъэхэр».

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ХьУШТ Щэбан.

Илээс тлоклым кьехуклэ узэ-клэбэжьымэ, тиадыгэ тхакломэ ащыщ горэм кылоу зэхэсхы-гъагъэ: «... Шэны зэрэсфэ-хуэгъэу, зы сатыри сымыт-хыштымы, пчэдыжьырэ, а зы охтэ гэнэфагъэм ехьулэу, блэсымыгъэклэу, сызщытхэрэ тхалэм сыпэтыхьэ, тхылыплэ фыжьымрэ сикъэлэмырэ са-пашьхэ илхыхуэ сыгупшысэу сышэсы...».

Нэмык титхакло горэми ыло-щыгъэ: «... Непэ зы сатыр нэмылэми зысымытхыклэ, члэнэгъэшхо горэ сшыгъэм фэдэу кысщэсхуэ, ащ сегъэ-нэшхэи...».

Къызэрэсшлэшырэмклэ, тхаклор зыщытхэрэм пэтысхьа-ным ыпэклэ ытхын, кызытегу-щылэн гухэлъ зыфырилэу, бэ-шлагъэу зыгъэгумэклэу, ыш-хэ кыщеклоклырэ лофыгъом икьэгъэлъэгъон, ащ ублаплэу илэщтым ухыжьыплэу фэхуш-тыр, персонажхуэ хэтышхэм якъэгъотын, ахэм ятеплэу, ягугъэ-гупшысэхэр зыфэдэшт-хэр, лъэгаплэу зытыригъэуцо-щтхэр, жабзэу алулыштым иба-игъэ, ихыбэигъэ, яеплыклэхэр кызыпкырыкышхэ гъэсэныгъэу ялэр, язэфэмыдэныгъэ кы-хэклэу, зэфамыгъэгъоу зэнэ-кьокъухэ зыхуклэ, шхьадж акъыл чъэпхыгъэу илэм диштэу чыплэу зэрытышхэр — зэклэ тхаклом ышхэу щызэхефы.

Ахэр тхаклом чэци мафи имылэу гум чызэрегафэх. Ытхышт тхылым щызэпэуцу-гъэхэ нэбгыритлур е купыр зы-фызэнэкъокъухэрэ лофыгъом зэфагъэу е зэфэнчъагъэу, гу-фэбагъэу е жыалымыгъэу, шып-кьэу е пцлэу ахэлъыр къа-гъэнафэ. Зэфэгубжыгъэхэр зызэшлужыхэкклэ лэубытыплэу е ушхьагъоу къагъотыхэрэр кызыэфыралотыкы, зыщыщы-клагъэм пхъашуэ е рэхьатэу зэдэгущылэх, мээкелох, мэгу-шох е гумэклым зэлъеубытых. Ежъ тхаклор ахэм абгуклэ, кьогъуплэ горэм чысыу, пльызэу алъэплъэ, кьалохэрэр зэхехы, ашлэхэрэр елъэгъу...

Къэнэжьырэ закъор псын-клэу итхалпэ етысыллэнышъ, ыльэгъурэмрэ зэхихырэмрэ зэфэхысыжъ гъэнэфагъэхэр афи-шызэ, гупсэф кырамытэу, чэщ мычъыабэ кыфэзыхыгъэ гуп-шысэ мыпсынклагъохуэ гуш-хьэм телыгъэхэр, фсакъызэ, тхылыплэ фыжьым ригъэ-кълунхэр ары.

Ау ащ ыужымы тхаклом рэ-хьатыгъо егъоты плон пльэкы-штэп: тхылъеджэхэм ащ фэ-диз кьин зытырилъэгъогъэ итхылъ кыралолэщтым ежэ, нахъ лъэшыгъэу мэгумэкы. Тхылым кыщицлэтыгъэ лофы-гъохэр (темэхэр) икьоу кы-зэлъуихыгъэхэ, персонажхуэ хэт-хэр тэрэзэу кыгъэлъэгъуа-гъэхэ, бзэу зэрэтхыгъэр кы-дэхуэгъа, плуныгъэ-гъэсэныгъэ, щысэ зытепхын фэдэ хэлъа, еджэгъошлэу, еджэгъуа? Уах-тэм хэуцуа? Маклэп узыгъэ-гумэклым упчлэхуэ кьэтэджы-хэрэр.

Тхаклом тхылыр ытхы зы-хуклэ «чэтацэм рэкло, мэс-танэм екы». Мыщ узэгупшы-сэн фэдэу хэлъыр маклэп. «Цыфыр зыфэдэр кьэлшлэным пае шыгъу пуд зэдэпшын фае» — ало. Адэ тхаклом персо-наж пшы пчъагъэ тхылым кыщигъэлъэгъон, ахэр клэухым нигъэсынхэм пае шыгъу пуд тхьапша ышхырэр?

А лъэхъаным ар псыхъо кьуигъэ инымэ азэпырэсыкы,

жыбгъэ-ос зэхэт фыртынэ-шохэм апхырэкы, чэщ мэ-захэм мэз шлунклым тхаклум-кыхьэр кышырефэкы, унэ мээзахэм чэтыу шлуцлэм шы-лэхуэ, зэо мыухыжхэм лып-сэу ашагъачьэрэм ымэ кыкклэ, мэшлэ лыгъэшхом лъапцлэу зэпырэкы. Джащ фэсэгъадэ тхаклом тхылыр ытхы зыхуклэ кызыпчырэ гъогу хылыгъэ кыхьэр.

«Тхылым итхын сыухи аужырэ тамыгъэр зысэгъэуцу-жым сфэмыхуклэ сынэпсы-хэр кысшлэуагъэх...», — ылоу зэхэсхыгъэ ащ фэдиз кьин зэпызычыгъэ тхаклом.

«Повестым итхын зысэхуым клэухуэ фэхуэгъэм, кыспэб-лагъэ хуэгъэхэ персонажхэм кьахуэплэгъэ тхьамыклагъор згъаеу, зысфэмыубытэу сыпы-хуэу сышысыгъ», — ылощыгъэ

гышци инэмык тхылыхэми зи-гугъу кьэтшылгъэ лъэныкыуи-щыри игъэклотыгъэу ащыпхы-рыштыгъэх. Авторым шлуагъэклэ фэлпъэгъун пльэкышт а зы тхылым кыщигъэлъэгъохэрэ хуэгъэ-шлагъэхэр ижым, Урыс — Кавказ заом, Октябрьскэ революцием, граждан заом, коллективизацием, ятлонэрэ дунай заом, непэрэ мафэхэм кьанэсыжъэу зэрипхынхэ зери-лэклырэр ары тхылым имэ-хьанэ кьэзылэтырэр, осэ тэр-рэз фэлшынымклэ амалышлэу кьэзытырэр.

Тхаклор

Чэтацэм рэкло

нэмык тхакломи. Ащ фэдэ щысэхуэ нэмык лъэпкэ ли-тературэхэми ахэбгъотэщтыр маклэп.

Тхаклор зыщылэгъэ лъэхъа-ным ллэшлэгъухэр тешлэжы-гъэхэми, ащ итворчествэ цыф-хэм ащыгъупшэрэп, тегущылэх, щызэнэкъокъух, охтэ зэблэк-хэм епллыклэ зэфэхьафхэр кьаты: лъэгъу алэтыгъэр лъэ-гаплэу зытетым кырацэхьажы, аумысыгъагъэр а лъэгаплэм дацае, бэшлагъэу кыплэжыгъэ-гъэ щытхуэр, гуцылэ фабэхэр, клэсало фэхуэгъэхэми, кыфа-ложьых.

Зигугъу кьэсшыгъэ лъэныкы-пстэури адыгэ тхаклоу Цуекъо Юныс итворчествэ фэгъэхы-гъэу кьэплон пльэкышт, ыш-хы, ыпсы, ыкълуачи а лоф мыпсынклэм хельхэ, фалогъэ щытхуэр кыплэжыгъэу, ильэпкэ гупсэ хьалэлэу фэлажэ, игугъу дахэклэ аригъэшлызэ, кыыхы-гъэ гъогум фэшъыпкьэу ыпэклэ лъэкълуатэ, кьинхэр зэпчыхэзэ.

Цуекъо Юныс итворчествэ зэр-пэсауу пштэмэ, ащ ыналэ зы-тетэу, кыыхигъэщымэ шлоигъо зэпытэу, щымыгъупшэхуэ лъэ-ныкьуищ ацлэ кьеплон пльэкышт.

Апэрэр. Ным иобраз икьэ-гъэлъэгъон. Анахьэу а темэр кызыщызэлъуихырэр иповестэу «Къэкложэ, Титыу, къэкло-о-жы!» зыфилорэр ары.

Ятлонэрэр. Хымэ лыузыр, гуклэгъур ары (повестэу «Хымэ лыуз»).

Ящэнэрэр. Гъучл тыгъужъэу, зэклэ зылузылэуагъэу зышхын гухэлъ зилэ зэо мэхьаджэр ары. («Гъучлы тыгъужымы итаурыхъ»). Мы лъэныкыуищыр (темэхэр) Цуекъо Юныс итхыгъэхэм ахэп-хьагъэу щыт, ибыракъым фэ-дэу гъэлагъэу, кырашлэжъэу, кьагъэшлэуашлэу, егъашлэми жьы мыхъужышхэ саугъэтхэм афэдэу щытышхы. Хэтрэ тхаклуи мы лъэныкыуищыри зэрэфэлъэклэу итхыгъэхэм къащегъэлъагъо.

2008-рэ илээсым Юныс итхы-лэу «Кинжал танцора» («Къэ-шъуаклом икьам») зыфилоу кы-дигъэкыгъэм кыдэхьагъэх романэу «Хымэ лыуз», пове-стьхуэ «Шэклохъэжым иаужы-рэ тэо мэкъэнчъ», «Къэшъуа-клом икьам».

Тхылым кыдэхьагъэ тхы-

Повестэу «Дышъэ къамэм» сюжет кызырыкло дэд. Хэку музейм илофышлэу Къасымэ зарегъэтлупшыш, чылэм яунэ-жыгъу дэтым икълэшо «унэгъо лэлэжэ, пхъэшлэ-шъошлэ, гуклэ лэдэ-одэжъэу, хьап-щыпыжъэу» Къасымэ ятэжэ кыщегъэжъа-гъэу шагъэтылыгъэу телым кыщылыхыунэу ыкьоу цыклоу Мурик игысэу макло. Клэшъуап-чъэм лунклыбзэ луалъхьагъэу, зыпари дагъэклауащтыгъэп. Хулыфыгъэ тыжыын бгырып-хуэу музейм шагъашлоу члэлыр Къасымэ а клэшом телмэ къа-жыготэгагъ. Къамэу ащ кы-гъугъэм кыщылыхыунэу ары джы ипшъэрылыр. Джары кьэжыаплэу повестым илэр.

Зыгорэмэ ар мыгъэшлэгъонэу алъытэ, ау музейм илофышлэ-хэмклэ ар лофышху. Лъэпкыым кыкълэныгъэ пкыгъоу лъаплэхуэ, мыгъэшлэгъон дэдэхэми ары, зыгорэхэр кьэзылотэн, лъэп-кыым ищылэклагъэ щыц тарихъ горэ кьэзыгъэлъэгъон, кьэзы-гъэнэфэн, кьэзыушыхьатын зы-лэкышхэм якъэгъоижыын ахэм мэхъэнэ ин раты, джа-уштэу лъэпкыым фэлажъэх, ащ итарихъ зэрагъашлэ, къауху-мэ.

Къасымэ мэфитлум кыкълэуцлэ унэ клэшом шыпыхуагъ, ау пкленчъэу хуэгъэ. Къамэр кы-гъотыжыгъэп. Къагъэзэжыгъэу кьэкълэжыхэзэ ыкьоу цыклоу Мурик ащ ыпэклэ чылэм зэклом къамэр кызыригъотыгъагъэр, кыздихыи яунэ зэрэцигъэбы-лыгъэр ятэ кыриложьыгъ.

Мэфитлум кыкълэуцлэ Къасы-мэ янэжэ-ятэжхэм, лэкьуитлум ащышхэ лэхьыл-благъэхуэ, чылэм ицыф лушхуэ зылука-гъэхэм кьалотэгъэ, уахтэхэр зэзыпхырэ къэбар гъэшлэгъо-нэу кыздэлъугъэу-кызыдихы-гъэр бэ. Ахэр Къасымэ шлопэлэх, осэ тэрэз ареты, лъэпкыым иблэкыгъэ цылаклэ исаугъэтхэр кыуххуэмэхэ шло-игъу. Хэт сьд ылуагъэми, илоф-шлэн зышломыгъэшлэгъонхэм, «шъоп-лэп зыпылыр» зылоу мышъо-мылхэр кьэзылохэрэм апылэп, кыридзэхэрэп ыкли, кызырагурымылорэм пае ыгу ягуу нахъ.

Къамэм къэбар гухэкл пыл. Заом илэхъан нэмыцхэр чы-

лэу Бжъэдыхьаблэ кыздахьэ-хэм «хьайнапэ нахы нэкъэ-пакъ» зыфалорэр Къэзанэкъо Оркъыжыые щыгъупши, ынапэ ыщи псэр ыщэфыгъэу, полица-ймэ ахэхьагъэу, къадеушъэклэу ахэтыгъ. Ышнахыкклэ инысэ-щэ джэгу нэмыц офицермэ апашъхэ, зыщигъэцылкыуэ, улаплэмэ, ушъуашъозэ кы-щэшъо, иубзэ-лубзэе кьэшъуа-клэ цыфмэ агу риххырэр, лэгуи фытеохэрэп, нэжыкклэ фычлэп-лых лъэпкыыр зэриушъхьа-кълурэм пае.

Нэмыц уклэкложхэм лъэп-

клэлэклэ цыклоу, лъэпкыым ицыфыгъэ напэ кыуххуэмэзэ, пчэгум кыщышъошхыгъэм, ыпашъхэ хьайнапэ зыришы-хьажыгъ, лыгъэ зэрэхэмы-лпыр, зэрэщтапхэр, ицыфыгъэ кълуачлэ зэрэхьыбэй дэдэр, ятетыгъо клэух дэй зэрэфэху-щтыр авторым лупклэу кыгъэ-лэгъон ыльэкыгъ.

Повестым уеджэ зыхууклэ, анахьэу ащ клэухуэ фэхуэгъэм, Зэбанрэ нэмыц офицерымрэ азфагу кыуххьагъэм, угу кье-гъэкых нэмык образ гъэшлэ-гъонхуэ Печоринымрэ Грушниц-

кыыр агъэцылкыуэ, къадэхъа-шхыхуэ, лъэклэу ялэм рыкъэ-йхуэ загъэбакъмэрэу зэрэщыт-хэр, Оркъыжыые ышъо ахэм афытырихыным фэхъазырэу, алушхыпцлэзэ, лъэубабзэе апашъхэ кызырэхьышъорэр зыльэгъурэ цыфхэм къауш-хьаклэ, нэпэтехи, бзэджэрыл-фи, нэмыкли кыфагъанэрэп, ау мыдрэм зызыришыжыынэу кыгъанэрэ щылэп.

Ащ изыгъэцылкыуэ кьэшъуаклэ зыгу римыхьышхыгъэмэ ащы-щыгъ Жанэкъо Къасымэ ятэ-шэу Зэбани. Ар бгъэшхэу ныб-жыкклэу огум кыпкыгъэм фэ-дэу, пчэгум кыльэрази, кьэмэ папцлэр ылушлэ тлуаклэмэ адэ-тэу, «Лъэпэчлэсэр» кыщишлэу ригъэжыагъ. Ащ икьэшъуаклэ адыгэ лъэпкыым ишхьэлъы-тэжыи, игушхуагыи, лъэпкыым, ичлыгу лъаплэ ишхьафитныгъэ, шлулэгъоу афырилэр, пый те-хакломэ апашъхэ зыщымыгъэ-цыклоу, кызыериуххуэмэщтым зэрэфэхьазыр зэпытыр кы-хэщышхыгъ.

Зэбанэ икьэшъуаклэ члыгу шхьафитым щыпсэурэ цыф шхьафитмэ ялыгъэ-блэнагъэу, кызыэкълэмыклом кълуачлэу хилъэ-гъуагъэм нэмыц офицерыр кыгъэгумэкыгъ, ащ кыгъэщ-тагъ, ежъ ышхьэкклэ шынагъо горэ зыфыхилъэгъоужыгъ, «хьэкклэ-къуаклэм нидэлъфэу кьыдэхуэрэ» штрэ гучлэ шып-кьэм кычлэлъэтыгъ, фэмыху-клэ клэрахьом етхуагъ. Клэ-лэклэ ныбжыкклэ цыклоу, яенэрэ классым ихьэгъэ кьодыем, шхьафитныгъэм, мамырым якъашъо, лашэ ымылыгъэу кьэ-зышышхыгъэм «хьадэгъум пэ-шлуечыи, псэхэхуэ кыжэхэ-хьэрэм» ыбгъэгу шыпкьэм клэ-рахьор тыриунэклагъ.

Бгъэшхэу ныбжыкклэм икьа-шъо игъонэмысэу зэпыгъэ, ау ар егъэшлэрэ шлэжъэу цыф-мэ агу илым кыыхэнагъ. Те-хэкло-уклаклом, ащ кыдеушъэ-кышхыгъэ Оркъыжыкълэу по-лицайм, зичлыгу, зыльэпкэ афе-мышыпкыагъэхуэ, уклэкло-цун-тхьаглохэм афэдэхэм, егъэшлэрэ нэлэтыр кьалэжыгъ. Хымэ члыгум кыкли хэгъэгу пчъагъэ зыштэгъэ дзэ тегахлом хэтыгъэ нэмыц офицер шхьэ гъэклы-гъэм лъэпкэ гушхуагъэ зыхэлъ

кэмрэ (М.Ю. Лермонтов. «Герой нашего времени»), Сильвиорэ офицер ныбжыкклэмрэ, графэу щытыгъ (А.С. Пушкин. «Выс-трел») азфагу зэмызэгъыныгъэу кытэдджагъэм кьалэпкылогъэ дуэлъхэр. Лъэхъанэхэр, цыф-хэр зэзыпхынхэ е зэзыутэклын-хэ зыльэкышт гупшысэ гъэшлэ-гъонхуэ: цыфыгъэр — цыфы-гъэнчъагъэр, лъэпкэ шлулэгъур, шхьафит псэуклэр, мамыр шы-лаклар, лыгъэ пытагъэр, хьэкклэ-кьокклэ нэпэнчъэгъэ зекълуаклар, ныбжыкклэхэм щысэ зытыра-хын е шагъэзыен, гъэсэпэт-хыдэ горэ кызыхахын е аумы-сын алъэкышт псэуклэ-зеклоклэ зэфэшхьафхэр мы повесть-хэм ахэпхьагъэу ахэлъых.

Ятлонэрэ дунэе заом тхьамы-клэгъо мыухыжъэу цыфмэ къа-фихыгъэм икьэгъэлъэгъон Цуекъо Юныс щыльегъэклуатэ иповестэу «Шэклохъэжым иаужырэ тэо мэкъэнчъ» зы-филорэмэ.

Заор — «цыфышхыжъ», джа-ры Тембот цыкълур ащ зэрэ-джэщтыгъэр. Ыныбжэ хэклота-гъэу, тхэклоу уцугъэу зэхьум авторыри ащ «Гъучл тыгъужъ-клэ» еджагъ, тефэ шыпкьэу.

Пыир хэгъэгум кьибэнагъэу щыхушлэщтыгъэ, ини цыкълуи, кьали чыли ыпэ кыфэрэр зэ-клэ зэхикьутэщтыгъ, машлом тырыригъэжыккышхыгъ. Ащ фэдэ лъэхъаныгъ повесты-кызытегушхылэрэ хуэгъэ-шлагъэхэр кызыщыхуэгъэхэр. Чылэу Къургъокуае нэмыцыр дафы-жыгъэ кьодыагъ. Ибэ хуэраеу унэм кьинэгъэхэ клэлэхэм ятэжъэу Былау кьалыкълуи, ялэ мылькыу кьэнагъэр зэкклэ ку-зэкклэтмэ арашыхыи «чэмыр клэпсэкклэ куклэм пыпхагъэу, шклэр ащ ыуж итэу, Бруни (шэклохъэжыр) ахэм аужыжъэу ушъэ-гулэнчъэу, клымэфэ цэ-кьэлэжъэу, еу лоу Шыблэкьо-хьаблэ тыкыгъэддыжыкы-гъагъ...», — кьелотэжы Тембот цыклоу, зятэ заом хэклодагъэу, зянэ «уз лаем» ыыхыгъэм.

Цыфымрэ хьэкклэ-къуакклэхэм-рэ язэфышхытыклэ кытегушхы-лэрэ тхылыр сыдыгъокли уеджэнклэ гъэшлэгъонхуэ. Къэгущыэнхэ зэрамылэклырэр ары нахъ, ахэм гупшысэнхэ алъэкы,

шлур — ер, дэгур — дээр кьагурэлэ, ялфыгыэхэр аплунхэ, агъэсэнхэ альэклы, шынагъом ахэр щаухьумэнхэм пае ежхэм апсэ халхьаным фэхьазырых.

Хьэклэ-кьуаклэхэм афэгъэхьыгъэ тхыгъэхэр, мыбэ шагъоми, титхаклохэм ащышхэм ялэх: Кошбэе Пшымаф, Кьуекъо Налбий, Лэшынэ Хьазрэт, Теуцожь Хьабиб, Кьат Теуцожь, нэмыклэхэми. Мары, Цуекъо Юныси мы темэ гъэшлэгъоным зыфимыгъэзэн ыльэклыгъэп, кьызэрэтшлэшлэрэмклэ, кьыдэхьугъэ шыпкы ыкли.

Хьэклэ-кьуаклэхэм ащышхэу цыфым анахь кьыфэшъыпкьэхэр хьэмрэ шымрэ арых. Мы хэм цыфым ипсауныгъэ кьагъэнэжъу, зынэгъо чыплэхэм кьарашъхъу кьызэрэхэклыгъэр маклэп, ахэм афэгъэхьыгъэ кьэбар гъэшлэгъон дэдэхэр тхыгъэхэуи бгъотышт, кьалотэжъуи зэхэпхышт, кинокартинэхэми ахэплэгъошт.

Авторым кьызэригъэлягъорэмклэ, Брунэ шэклохъэжъэ бэлахь, клочлэшху, лш, гупшысэн ельэклы, шлуклэ кьыдзекьуагъэхэри, мыхьунклэ кьыпэгъоклыгъэхэри шыгъупшэхэрэп, игупшысэклэ альэлэсы зэпыт. Шлукьыфэзышлэгъэ ибьысымхэм афэшъыпкы.

Брунэ ыкопкы пчыпджынын кьызыщыхалугъэ Шыблэкъо-хьаблэ ыгуклэ дэмызагъэу, шлуклэ дэдэ ыльэгъуштыгъэ ибьысымхэр дэгъоу кьызыщыхыштыгъэу, хьалэлэу зыцагъашхэщыгъэ игупсэ Кьургъокъо-хьаблэ, километриплэ заулэклэ зыпэчыжъэм клэжынэу, тэрэзэу ымышлэжъырэ гъогум техьагъ. Кьынышхэ тырильагъоу, игупсэ хэплэжъэ лъэныкъом кьырихырэ мэхэм арыгъуазэзэ, нэмык! мэхэу шьофышхом зыщышлэжъэм кьахыгъэщызэ, пшыгъэу, пагъэу, мэлэклэ телыхьагъэу махъэ, махъэ.

«Пыим иплалэр узыщышлэжъэр ары» — ело гуцылэжъым. Хэта зышлагъэр мы шьофышхом ит орзэ хьандзо закьом ыкьогъу дэжъэ гъогум тепшыхьэгъэ, клочладжэ хьугъэ Брунэ ипыижъэу мээ тыгъужъ гъэшхэклыгъэм шышлэжъэм? Брунэ ишлугъоу, гъэшхэклыгъэу зыщэтым джы зышлэжъэ мээ тыгъужъым фэдэ пчъагъэмэ ялоф хыгъэклыгъагъ. Ау джы зырыфэгъэ чыплэр ежырклэ хьылэ дэдагъ, арэу шытыгъэми, Брунэ кьызэкклэуагъэп. Шъхьадж ыпсэ кьыгъэгъунэзэ, зэпыижишлэжъэр зэхэжэбэнагъэх. Митлугъм язэбэныклэ-зэрэшхыклэ тлэгъурэм фэдэу авторым дэгъу дэдэу, лэпэлэсэныгъэ ин зэрэхэлъыр кьыгъэлягъозэ, тапашъхэ итыхэм фэдэу, кьытигъэлягъон ыльэклыгъэ, зым угу фэгъоу, адрэм фэлплэу, кьэхуштыр умышлэу, пшлогъэшлэгъонэу тхылъым уеджэ.

Брунэ, авторым кьызэригъэлягъорэмклэ, мызэгъгъом тыгъужъым фырыкьугъагъэп, ау ежымы кьызэтригъэклэуагъэп. Тыгъужъым ыкьуачлэ джыри изыгъэми, штэр ыгу кьызэрихьагъэр кьэпшлэнэу, кьыбыклэ зэклэклэу, зэуаплэр кьыбгыншлункым хэлъэдэжъыгъ. Бруни, тлэклэ зыфэмырээжъэу, зыпыуэкъэбзыхьажы, тынчэу зыпыбзыхьажыгъэ, иулагъэхэр лупсыклэ ыуэкъэбзыжыыхи, зыфэсакьыпэзэ, игъогу техьажыгъ.

Сыд фэдиз кьин шьофышхом щилэгъугъэми, кьыпэблэгъэ хэплэжъым имэ лэшлэ кьыхыгъэщыжыгъ, ащ еклурэ гъогури

кьыгъотыжы, ихэплэжъ гупсэм дэхьажыгъ, ау, авторым кьызэригъэлягъорэмклэ, мы чыплэм кьышхыгъуэр гугъэу — тхьамыклагъу.

Ибьысымым ащыщыгъэу, пыими гомыхьагъэу, тидзэхэми кьушъхьэм адычлэмыхьажыгъэу, ичылэгъуми зашлэзыгъэбыллыштыгъэ, гъаблэм ыгъаллэу, кьакъырыжъ — складжыым зыщызыгъэбыллыштыгъэ Гусэрыкьоу, цыфышъо зымилэжыгъэм шышлэжыгъ. Хэта зышлагъэр зэгорэм Брунэ иныбжыкьлэгъум «Санэу ик! ус-лэклэуэклэ!» — ылозэ, чы пэко гъумымклэ кьеоштыгъэ Гусэрыкьо (нэужым зэшлужыгъагъэх) лэклэклэжыштым? Ау лэклэклэжыгъэ кьодып, ыуки ышхыжыгъ нахь. Ыцлэ кьырилэуи кьызеджэм, цыхьэ фишлыгъ, ащ теклодэжыгъ.

Брунэ иаужырэ такъыкым нэсыжъэу зыфэлэжъэгъэ, зыфэшъыпкьэгъэ цыфхэм ащышым (Гусэрыкьоу цыфклэ уеджэн плэкыштым) еклодылэжыгъ. Ащ иаужыпкьэрэ жьыкьэщэгъум, ыпсэ зыщыхэкыштым кьынэсыжъэу, ежъ кьыпэблэгъэ шыпкьэмэ, ибьысымыгъэу, шэкло бэлахьыжъэу Кьэрэгъуланэ, ащ ишъхьэгъэу сзэ си Зай, нэмыклэхэри зэклэ ынэ клэжыжых. Зэклэ ельэгъу, чыгушъхьэм цыбыбырэм фэдэу махъэ, махъэ... Зиухужыгъэу цылымыи, Брунэ ичъэ зэпигъэрэп, бэмышлэу игупсэ чыплэхэм кьарыклэу рифыжъэгъэ мэ лэшлур ефы, ефы... ыльахьохэр чыгушъхьэм нэмысхэу быбырэм фэд.

Джауштэу цыфымрэ хьэмрэ цылэныгъэм чыплэ кьин зырегъэуцэхэм, шыпкьагъэу азфагу илъыр щэчалъэм зызэ-дефэхэм, шэклохъэжъым (Брунэ) ишъыпкьагъэ рищэхыгъ: ыклэ ыгъэсысызэ, кьэзыушлэжъым пэгъоклыгъ, ау хэукуагъ. Цыхьэ зыфишлыгъэр хьэклэ-кьоклэ плэкьуитлоу кьычлэжыжыгъ. Ау ари мыжъоу ыпэклэ ыдыгъгъэм лүклэжыгъ: гъаблэм ыгъаллэу, чылым ыстызэ, бэджэшьымэ афэдэу чэщ чылышхом хэу-озэ, абгынэжыгъэ кьакъырыжъым изакъоу иллыхьажыгъ.

Цыфымрэ хьэмрэ азфагу кьыхушъхьэгъэ драмэм икьэгъэ-лэгъон авторым дэгъоу зэшлужыгъ иповестыклэ. Плуныгъэ-гъэсэныгъэ лэфыгъоу зэфэшъхьафхэу повестым кьышлэтыгъэхэм язэшлэхын авторым кьыдэхьугъ. Сыд фэдэ чыплэ кьин цылэныгъэм уригъэуцагъэми, уицыфыгъэ напэ члэмынэу, кьабзэу, пшъхэ лэтыгъэу цыфмэ уахэтын зэрэфаер повестым цыпхырыштыгъ.

1978-рз илэсым Юныс кьыдигъэклыгъ романэу «Хымэ лэуэ» зыфиорэр. Ар зыху-гъэм илэс 35-рз тешлэжыгъэми, тхылъым имэхьанэклэ жьы хьурэп, хьуни ыльэклыштэп, лэфыгъоу инэу (темэу) кьышлэтыхэрэм, щизэхифыхэрэм апкь кьыкыклэ. Ахэм непэ тызыщыпсэурэ лээхьанэми, тапэкли, нахь чыжъэу улабэми цыфхэр агъэгумэклэ зэпытышт, зэрадзэщтых, щызэнэкъокъуштых, тхылъым иперсонаж шъхьалэхэу Лыпцлэкъо Орзэмэсирэ янэшэу Сэтэнэкъо Шъэуаерэ зэрэзэнэкъокъухэрэм фэдэу...

Мэз академиер кьэзыухыгъэ Орзэмэс ядэжъ кьызэкълэжъым, унэй шыхьафыхшоу, тхылъым хэт персонажхэр зэк! плэми хьунэу зыхэлэжъэхэрэм, кьы-

тефэжыгъ. Зэрэху хабзэу, шыхьафым кьеклоплагъэх зэблэгъэ лэклэуитлоу Лыпцлэкъо-хэмрэ Сэтэнэкъохэмрэ, лэхьыл-благъэхэр, гъунэгъухэр, чылэм шышхэр. Бырсырышху, зэдэжъэ, чэфышх, куо макъэхэм, сэмэркъэуэм залэты, гуми быбыштым фэдэу псынклэу зепхьуатэ, лэфыри хэпшыклэу плэкьуатэ.

Авторым мы тхылъым кьышлэжыгъуэр маклэп, ау шыхьафым икьэгъэлягъон дэгъу дэдэу зэшлужыгъ. Ар мыщ фэдэ шыхьафхэм ахэлэжъагъэхэм кьагурылошт... Гум кьыкыиубытэу, уигъэрэзэу, шыхьафым ори ухэлэжъэрэм фэдэу кьыпшлэшызэ, тхылъым уеджэ. Уеджэ зэпытыгъэкли уезэщырэп, ар авторым шлугъэклэ фэллэгъун плэкышты, ар илэпэлэсэныгъэ кьытыгъ. А лэпэлэсэныгъэу хэлъыр мы романым ыуж кьыкыгъэ тхылъхэми кьаушыхьатыжыгъ.

Цыфыгъэ шэпхэ нэшанэхэу шыпкьагъэр, зэфагъэр, гуклэгъур, гууэ-лыузыр, епллыклэ-еклопклэ тэрэххэр ахэпхьагъэх романым хэт персонажхэу Лыпцлэкъо Орзэмэс, Тыжын, Сымсур, Хьаный, нэмыклэхэми. Мыхэр шлукьы ибэнаклэ, ем, пцым, цыфыгъэн-чъэм, хьаклэ-кьоклагъэ зезыхьэрэмэ апэуцужыых. Ахэмклэ хымэ лэуэ цылэп, цылэнэуи цытэп, тыдэ кьышыхьурэ тхьамыклагъуи яшъхьэуэ-лыуэ, кьин кьызэфкьуагъэм гоуцонхэу хьазырых.

Мыхэр авторым ыгуклэ пэблагъэх, ягушлугъуи ягумэкли адегошты, нэмык! хэгъэгъухэм кьарыхьухэрэ зэо-бэнэ мыухьажъэм, чыгъусы, мэшлэу-машинэ, самолет-кьухъэ зэутэклэ ахэклэдрэ, сэкьат ахэ-хьухьэрэ цыф мин пчъагъэмэ ялыуэ-гууэхэм агъэгумэкли, ыгуклэ зэрэдзэ. Зэо мэшлугъэм яклэжъахэр еумсых.

Орзэмэсрэ Шъэуаерэ япэрэ шъхьэихыгъэ зэдэгъушлэгъу кьегъэлягъоу ящылэныгъэ епллыклэ-псэуэклэхэр зэрэзэте-кылахэрэ.

Шъэуае «... Чылэмэ шьул афэузызэ кьэшьохьы. Хьаные о уфэмыгумэклимэ мыхьунэу хэта джы очыл уфэзышлыгъэр?» — зилоклэ, ащ иджэуапэу: «...Хымэ лэуэ хьурэп, Шъэуай, — ело Орзэмэс. — Зиунагъо бэгъон, зы нэпкьым утэгъу уджэмэ, адырэ нэпкьыри кьыпэджэжы... Сэ силэхьклэ зым илыуэ адрэм илыуэу кьышлэшы...». Ары зэрэщытын фаери.

Нэбгыритлур зыщызэнэкъокъурэ уахътэм тэфэу Минскэ шашлыгъэ лэшъхэ хьураеу «Курган славы» зыфиорэм фэгъэхьыгъэ телекьэтынэу, Белоруссием ит Хатынь чылэ цыклоу, нэмыцмэ тырагъэжыкыгъэм епллызэ, Осман янэу Сымсурэ мэгъуэжы: «А зянэ тхьэ еуагъэх! А зянэ тхьэ еуагъэх! А дьыдыгуш, — ыл афэуэу ыпсэ хэлэжы. — Ащ фэдиз яжъалымыгъагъ. А дьыдыгуш...»

Романым хэт образхэр гум кьинэжъы авторым ыгъэпсынхэ ыльэклыгъ. Бэ кьапымылхьэу гушлэушхыгъэ зытлуклэ ахэр зыфэдэхэр, ящылэныгъэ зэрагъэпсышт шыклэр кьыдгургьало.

Шьысэ зытлукъ горэ кьэтыхын: Орзэмэс: «Хымэ лэуэ хьурэп, Шъэуай. Хьуни ыльэклыштэп». Хьаный: «Шлэхьужьхэр

кондицием (яонтэгъугъэклэ) нэ-тымыгъэсыхэу стыштхэп», — елош, кьыпепкы, колхоз тхьэ-матэм иунашъо пэшлукло. Шъэуай: «Сыфэрэери, ахьщэклэ сымыщэфын дунаим тетэп... ары тилъэхьан зэрэгъэпсыгъэр. Шыпкьэныгъэу, зэфэныгъэу зыфапэрэр бэшлагъэ шыхьужь-мэ шьофым зыраутэгъахьыжыгъэр...»

Хьаные шэн пытэ, зэхэщэн-зэшлогъэкл дэгъу зыхэлэ лэ-шлэклэ чанэу зэрэщытыр илоф-шлэгъухэми, колхоз-район па-цэхэми ашлэ. Илофшлэн хэшлык фырилэу, зышъхьамысыжъэу зэригъэцаклэрэм пае цыхьэ кьыфаши былымэхъо фермэм ипашэу зэрагъэнэфагъэмкли хэ-укъуагъэхэп. Илофшлэклэ нэ-мыклэхэми шысэ тырахы, ылорэр шлоклэ имылау агъэцаклэ, лы-тэныгыи фашлы, шлуи альэгъу.

Тхылъым хэт персонажхэр зэрэзэфэмыдэхэм фэдэу ящылэныгъэ гъэпсыкли, ядунэе-тетыкли зэфэшъхьаф шыпкьэ-хэу хьугъэ.

Орзэмэсрэ Тыжынэре язэ-фыштыкыкьэ кьабзэ, куоу шыт, кьуачлэ хэлэ, ау яшлэуэгу кыхьэ хьурэп. Кьалэ кьыфэхьэу зэрэмыхьуштыр врачым Тыжын кьыриуагъ, ау нахьышлукьы цыгуыгъэ, ащ емыдэлэу кьалэр кьыгъэхьугъ, ежъ ыпсэ хиль-хьагъ.

Шъэуаерэ Нурзанэрэ яшлэ-лэгъу джэуапынчъэу хьугъэ. Нурзанэ ятэрэ Шъэуаерэ язэзэгъыныгъэклэ шлукьы-мыльэгъурэ пшэшьэ ныбжы-клэр кьышхэу, ау сыд фишлэ-гъэми, шлэуэгу насып азы-фагу кьытэджагъэп. Бзылфыгъэ ныбжыкыкьэр ядэжъэ клэжыгъэ, Шъэуае изакъоу кьэнагъ.

Шъэуаерэ Хьаньерэ яшлэ-лэгъуи клэу хэрэ фэхьугъэп, ягъогупэхэр зэгоклыгъэх.

Индар, музейм идиректор («Кьэшьуаклоу икьам»): «Гур боу цыхалэу шыт, зыпари блигъэкырэп», — ело. Сам-бырэу мээекло, рэхьатэу, гуп-шысэзэ мэгъушлэ. Ыныбжэ-зекъум зигъэпсэфынэу тлы-сыжыгъэ. Кьасымэ ащ ычылэпэ-ехъэ.

Тэтэршэсыкьор (Шамил, «Кьэшьуаклоу икьам») клэхьу-клэчъэу, тхьагъэпцл-нэшлэ-гохьыдж. Директорым плы-рыплым фэдэу, шьэбэ дэдэу лопшыхьэ, кьылорэм дырегъа-штэ, ыжэ дэхьаштым фэдэу лоплыхьэ, лупэщ шьабэу, нэклэ едзышыл. Зызышлэшыжъ тхьа-гъэпцлэу, тыгъэгъазэм фэдэу шьорышлэу шыт. Илофшлэгъу пшэшьэжыер хыгъэукуи хэ-хьажыгъ, сабыеу хэклэгъэм кьыфызэплэкыжыгъэп напэ зымилэр.

Хэтэрэ тхаклуи тхылъым шы-клищырэ гупшысэхэр кьыгъэ-шъыпкьэжынынхэм, тхылъыр кьагъэбаиным, кьагъэшъош-ным, лэуытыплэ горэхэр ышын-хэм пае, тиныбжыкыкьэхэм гуш-лэ шэрыохэр агъэфедэхэу, гъэ-сэпэтхыдэ зыхахын, плуныгъэ-гъэсэныгъэмклэ кьашъхьэпэн зыльэклышт гушлэжъхэр егъэ-федэх.

Юныси итхыльхэм ахэм бэрэ тащылэклэ: «Плэ имылы бэ-джашъом гуащэр цымыгъэгъу»; «Зы шьуэ илэшь, клэплэй нэшъум фэд» (шьуэ мыдэлэ бэаджэм фэд); «Мышъэм тыгъужьыр шлопыра»; «Хьарамыжъ ныбжы хьалэл хьужыгъэп»; «Уиин егъэшли, уицыкы клэгъэшы-кыжъ»; «Унагъом кьыхьухьэрэ пэпчэ инасып кьыдэклэ»;

«Бысымгъошэ пчэнэ зэпыгъэты-иклыгъ» (кьэцыгъуанэм фэгъэ-хьыгъэу ары); «Бэджагъэ зыгу илъыр шлункым щээекло» (чэ-щырэ мээекло); «Уигушылэ гъэклэкли, уигупшысэ гъэкли-хьэ»; «Кьапсэр кьыхьэмэ дэгъу, гушылэр клэклэимэ нахьышлэ», нэмыклэхэри.

Юныс нэбгырабэ зыхэлэжъэ-рэ диалогхэр (зэдэгъушлэгъухэр) кьыдэхьух, шыклагъэ горэхэр афэхьухэми, узылэпашэу, шло-гъэшлэгъонэу узылэпашэ, уахэ-тэу, зэдэгъушлэгъум ухэлэжъэ-рэм фэдэу кьыпшлэшы (еплэ: «Кьэшьуаклоу икьам», н. 220-230), нэмыклэхэри.

Заом икьэгъэлягъон Юныс итхыльхэм чыплэ гъэнэфагъэ ащеубыты. Заор сыдигъокли тхьамыклагъу. Хьазабэу цыфмэ кьафыхьэрэр зыфэдизыр кьэ-лэжъыгъуау, кьэтыжыгъуау. «Гьучыр машом ыгъэтклоу, чы-гур машом ыстэу». «Боу тхьа-мыклэгуагъ ар, боу гуклоды-гуагъ. Пыр кьалымэу, гуклэ-гъунчъэу шытыгъ. Укыгъэу, сэкьатэу хэхьухьагъэр миллион пчъагъэ хьуштыгъэ» (яплэ: «Кьэшьуаклоу икьам», н. 223-230); повестэу «Кьэклэжъ, Титыу, кьэкло-о-жъ...», нэмык-хэми.

Цыфым иплун-гъэсэнклэ ти-адыгэ литературэ узэрыгушхом, укьэзымыгъэушлэжынын, лэп-кьыр ыпэклэ лызыгъэклэотэн зыльэклышт клэчлэшлэ хэлэ. Нэ-рылэгъу шысэшлоу, упчлэжъэгъу лшэу, ныбджэгъу хьалэлэу, мылькушоу зэрылэ, зычлэ унэ-мысышъушт пхьонтэ куоу, лэпкьым иклэн лэплэу ар шыт. Ар кьэушъумэгъэн, ыпэклэ лыгъэклэотэгъэн фае.

Ащ ихьарзынэщ Цуекъо Юныси итворчествэклэ узы-гъушлэн лэхьышлэ хильхьагъ. Цылэныгъэм тапашъхэ кьы-щигъэуцурэ упчлэ зэфэшъ-хьафхэм ядэуапхэр тиныб-жыкыкьэхэм, тхылъеджэ пстэ-уми Юныс итхыльхэм кьаха-гъотэнхэ альэклышт. Лэхьа-ным ичылэпэ кьинхэм хэклэплэ тэрэххэр кьафэбгъотынхэ плэ-кыным уфагъасэ.

Цуекъо Юныс ипрозэ ады-гэ тхылъеджэхэм ямызакъоу, урыс ыкли нэмык! цыф лэп-кьэхэми аналэ кьызытрадзэгъэр, агу зырихьыгъэр бэшлагъэ. Критик иными, литературэм цылэжъэрэ тхэклошхэхэми ит-ворчествэ осэшлэ кьыфашлыгъ. Ахэм ащышхы мыщ кьыклэп-клэр тхэклошхэхэр: Валентин Распутин, Гарий Немченко, Владимир Елагин, Валерий Га-ничев, Иван Подсвидов, Сер-гей Гавриляченко, Аульэ Ма-лыч, Руслана Ляшева, Щэшлэ Казбек, Елена Шибинская, Цуа-мыкьо Тыркубий, Лэпцлэрышэ Хьалид, Лэупэклэ Нурбий, Ев-гений Салов, нэмыклэхэри.

Юныс итворчествэ лытэ-ныгъэ фэозыгъэшлэрэмэ ащыш, джыри зэ кьэсложьын, тиб-лэклэгъэ лээхьанрэ тинепэрэ мафэхэмрэ кьыубытынхэ, зэ-рипхынхэ, зэригъэпшэнхэ зэ-рилэжыгъэр. Блэклэгъэр тшы-мыгъупшэу, непэ тилэм тыры-гушхэу, тиадыгъэ литературэ хэхьоныгъаклэхэр ышлызэ ыпэклэ лыкьлэотэным пае, ащ ихьарзынэщ зыхьышлэ хэзыл-хьэрэмэ яфэшъошэ гушылэ-фабэхэр афэлогъэнхэр, осэ-тэрэзи афэшлыгъэныр атефэ.

**ХьАУДЭКЪО
Шыхьамыз.**

Шъэомыр ипшэхъо сурэтхэр

Гьуклэпшээкъо Шъэомыр илофшлэгъэ гъэшлэгъонхэр зы-хэлэжьэгъэ къэгъэлэгъоныр къалэу Налщык щыкӀуагъ. Нэбгыришъэ пчӀагъэу мазэм къыклоцӀ ащ еплъыгъэхэм сурэтхэр зыгу нэмысыгъэ зы нэбгыри ахэтэп.

Къэгъэлэгъоным хэлэжьагъэхэр Шъэомыр илэшлагъэхэм «пшэхъо искусствэкӀэ», «пшэхъо лъэхъанкӀэ», «пшэхъо сурэтхэкӀэ» яджагъэх. Сурэтхэр ягъэлыгъэу шыгъэх, тхылъыпӀи краски ящыклагъэп — Шъэомыр ылитӀу сюжет зэфэшхьафхэр къэзыгъэпсы-хэрэр. Пшэхъо лэбжыбэу ылыгъыр апч бзыгъэу зычӀэгъыкӀэ къагъэнэфырэм «щыретэкъухъэ», лэбэгъу пэпч сурэтым щыщ пычыгъо апчым къытехъо, сурэ-тыр зыфэдэщтыр зыми ышӀэрэп, ар авторыр ары зыгу къыкӀырэр.

гъэлагъо», — къыӀуагъ ащ.

Авторым исурэт пэпч — тарихым изы нэклубгъу. Хыр, къошъо цыкӀлукхэр, егъэзыгъэ цыфхэр, гъырэ сабылхэр... Нахь кӀэклэу къэпӀощтмэ, адыгэмэ хъазабэу арагъэлэгъугъэмрэ лыгъэу къахэфагъэмрэ сурэт-хэм нэгум къыклагъэуцожьырэр.

Къэбэртэе-БэлыкӀар Рес-публикэм и Адыгэ Хасэ итхьаматэу ХьашӀуцӀэ Му-хьамэди Шъэомыр ису-рэтхэм яфэшъошэ уасэ къаритыгъ:

— Сурэтхэм къагъэлэгъорэ хъугъэ-шлагъэхэм авторыр ахэ-тыгъэу къыпшӀуегъэшӀы. Уапашъ-хъэ ахэр апч бзыгъэм къыщы-техъэх, лъэпкъыр зыхэтыгъэ кӀиныгъор угу къагъэкӀыжы. Къэгъэлэгъоным хэлэжьэрэ сур-рэтхэр лӀфшлагъэу «Гугъэ» зыфилорэмкӀэ къеухыжы. Ахэм графикэр ащыгъэфедагъ, 36-рэ мэхъух. Ащыщ горэм гъашӀэр зэрэпӀыкӀуатэрэр, псэ зыпыт пстэури нахьышӀум зэрэщыгу-гъырэр, гури къызэрэклэжьырэр игъэклотыгъэу авторым къыще-гъэлагъо. Ащ ишӀыхъагъ чыг лъэпсэжъэу гъужыгъэм ыгузэгъу лъэпсэклэ цыкӀуу къызэрадэ-чьырэр.

Еплъыгъэхэм зэрэхагъэунэфы-кӀыгъэмкӀэ, Шъэомыр илэшлагъэ-хэр зыгу римыхыгъэ къэгъэлэгъ-оным къеколӀагъэп. Ахэр ду-наим тет адыгэ пстэуми алъэ-гъун фаеу алытагъ.

Исурэтхэр къалэхэу Черкес-скэ, Мыекъуапэ, нэужым Мос-ква, етӀанэ Тыркуем къызэрэщи-

гъэлагъоштыр авторым къыӀуагъ.

Хэт щыщӀа Гьуклэпшээкъо Шъэ-омырэу «зипшэхъо искусствэкӀэ» цыфхэм агу зыщэфышъугъэр? Ащ илъэс 32-рэ ыныбжъ. Искусст-вэхэмкӀэ училищэу Мыекъуапэ дэтыр къыухыгъ, нэужым Мос-ква щыӀэ студиеу сурэтшыным зыщыфагъасэхэрэм щеджагъ. 2009-рэ илъэсым «Sand art» зыфилорэ графикэм зыфигъэзагъ, лэпӀэсэныгъэ хэлъэу зигъэсагъ.

Шъэомыр къыухыгъэ студием джы лӀф щешӀэ, студентхэр регъа-джэх. Къэлогъэн фае «пшэхъо искусствэм» зыщыфагъэсэхэрэ апэрэ еджапӀэу ар зэрэдунаеу зэрэтетыр. Шъэомыр дунаир зэ-рэщытэу къыкӀухъагъ, чыпӀэ зэ-фэшхьафхэм мастер-классхэр къащитыгъэх. Иперфомансхэм — джары зэрэджэхэрэр мэкъэмэ дахэ кӀэтэу цыфым ыӀэклэ пша-хъом хишыкӀырэ сурэтхэр еп-лӀыхэрэм янэрыльэгъоу къызэ-хигъэуцохэ зыхъукӀэ — яплъы-гъэ цыф мин пчӀагъэм агухэр ыщэфыгъэх.

ЛэпӀэсэныгъэшхо хэлъэу пшэхъо сурэтхэр зэхэзыгъэуцо-рэм журналистхэм арелӀо пшахор бгъэфедэнкӀэ лэрыфэгъоу зэрэ-щытыр.

Пшахъори, уахътэм фэдэу, мэ-клӀодыжы. Адыгэ цыф мин пчӀагъэхэр зыхэклӀодэгъэ хым ар уахътэм хильэсэжырэм фэд...

Шъэомыр Адыгеим тыщегъэ. Тырэгъушхо. Исурэтхэм тигуапэу тӀаплъыщт.

ШЪАУКЪО
Аслъангуащ.

Зэхэзыщагъэр ыкӀи къыдэзы-гъэкӀырэр:

Адыгэ Республи-кэм лъэпкъ ИофхэмкӀэ, лӀкӀыб къэралхэм ащы-псэурэ тильэп-къэгъухэм адырӀа зэпхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи къэбар жъугъэм иамал-хэмкӀэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

Редактор
шхъаӀэр

ДЭРБЭ
ТИМУР

Редактор
шхъаӀэм
иапэрэ гуадзэр
МЭЩЛӀЭКЪО
Сайд

Редактор
шхъаӀэм
игуадзэр —
пшӀэдэкӀыжъ
зыхырэ
секретарыр
ХЪУРМЭ
Хъусен

Редакциер
зыхъыӀэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхъаӀэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшӀэдэкӀыжъ зы-
хырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-гъэр:

Урысые Федерацием хэутын ИофхэмкӀэ, телерадиоэкътын-хэмкӀэ ыкӀи зӀлы-лӀэсыкӀэ амалхэмкӀэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыпӀэ гъэло-ры-шӀапӀ, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр **ПИ №ТУ23-00916**

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ПчӀагъэр
4035
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2570

Хэутыным узщыкӀэтхэнэу щыт уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкӀэтхэгъэхэ уахътэр
Сыхъатыр 18.00

ФУТБОЛ

Фэдз щыщхэм тагъэгугъэ

Футбол клубэу «Шъо лэгуаом» изэнэкъокъу Краснодар щэкӀо. Къыблэ шӀолъырым икомандэ 12 кӀэух зэлэ-кӀэгъухэм ахэлажъэ. Кошхэблэ районым щагъэсэгъэ ныбжыкӀэхэр Адыгеим ыцӀэклэ зэнэкъокъум щешӀэх.

— 1998 — 1999-рэ илъэсхэм къэхъугъэ кӀалэхэр арых Краснодар щызэлукӀагъэхэр, — ело АР-м футболымкӀэ икӀэлэцыкӀу-ныбжыкӀэ спорт еджапӀэ изавучэу Пэнэшъу Мыхъамодэ. — Республик-хэм, крайхэм ячемпионхэр зэдешӀэх.

Фэдз щапӀугъэ футболистхэр арых тикомандэ хэтхэр. Тре-нерхэр Беджелды Тимуррэ Щэлбай Артуррэ. Адыгеим икӀалэхэр 2:0-у Ставрополь краим ифутболистмэ атекӀуагъэх. А. Болэкъомрэ Э. Андзэрэкъомрэ зэрызэ къэлапчъэм лэгуаор дадзагъ.

Темыр Осетием икомандэ Ставрополь щыщхэм 7:1-у тыгъуасэ атекӀуагъ.

ЕМТЫЛЬ Нурбий.